ଯୋଜନା ଭାଗବତ

ଓଡ଼ିଶାରେ ଟ୍ରାକ୍ଟର ଯୋଜନାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ,
ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଟ୍ରାକ୍ଟର ଚାଳନା

ଯୋଜନା ଭାଗବତ

ରଚୟିତା

କବିଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ

ପ୍ରକାଶକ

ଲୋକସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା

ଭୁବନେଶ୍ୱର

୧୯୫୪

ମୂଲ୍ୟ—ଦୁଇ ଅଣା ମାତ୍ର

ଯୋଜନା ଭାଗବତ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୁଣ ସଧୀରେ ଦେଇ ମନ । କହିବା ଯୁକ୍ତର ବିଧାନ ॥
ଉତ୍କଳ ନାମେ ଦେଶ ସାର । ଯହିଁ ବିଜୟ ଚକ୍ରଧର ॥
ସେ ଦେଶେ ଜୟଦେବ କବି । ରାଧାଗୋବିନ୍ଦ ରସେ ଦ୍ରବି ॥
ରଚିଲେ ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ । କାନ୍ତ କୋମଳ ଯାର ପଦ ॥
ଶାରଳା ଶୂଦ୍ର ମୁନି ଯହିଁ । ମହାଭାରତ ଗଲେ ଗାଇ ॥
ଅତିବଡ଼ୀ ସେ ଜଗନ୍ନାଥ । ଗାଇଲେ ଗୀତେ ଭାଗବତ ॥
ଉପେନ୍ଦ୍ର ଅଭିମନ୍ୟୁ ଆଦି । ଛାନ୍ଦ ରଚିଲେ ଗାଢି ଗାଢି ॥
ଆଜି ସେ ଗ୍ରନ୍ଥ ରୂପେ ସାର । ମଣ୍ଡିଇ ଭାରତ ଘର ॥
ତହିଁ ପୁରାଣ ପଣ୍ଡା ନିତି । ପଢ଼ନ୍ତି ପୋଥି ନାନା ଜାତି ॥
ମିଳନ୍ତି ବହୁ ଗ୍ରାମବାସୀ । କି ସାହୁକାର କିବା ଋଷି ॥
ସକଳେ ହୋଇ ଏକମନ । କରନ୍ତି ପୁରାଣ ଶ୍ରବଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଏକ ଦିନ ତହିଁ । ସର୍ବେ ଅଛନ୍ତି ମେଳ ହୋଇ ॥
ପୁରାଣ ପାଠ ଶେଷ ହେଲା । ଭଜନ ଦାସ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା ॥
ବସିଛ ମୁଖିଆ ଗ୍ରାମର । ସନ୍ଦେହ ମୋର ଦୂରକର ॥
ତ୍ରେତାରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ । ସୁଖରେ ପରଜା ପାଳିଲେ ॥
ପରଜା ସୁଖେ ନିଜ ସୁଖ । ପ୍ରଜା ଦୁଃଖରେ ଲଭି ଦୁଃଖ ॥
ଯଶ ରଖିଲେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ । ଜଗତ କହେ ଅନୁରାଗେ ॥

ରାମ ରାଜତ୍ୱ ବୋଲି ତାକୁ । ନାହିଁ ତ ଉପମା ଦେବାକୁ ॥
ଏବେ ତ ଏ ଭାରତ ଭୂଇଁ । ପରଜା ମୂଳରେ ଚଳଇ ॥
ବହୁତ କାଳ ପରଦେଶୀ । ଆମ୍ଭ ରାଜ୍ୟରେ ପଇବେଶୀ ॥
ତାଙ୍କ ଶାସନ ଚଳାଇଲେ । ଏବେ ତ ଗୁଡ଼ି ପଳାଇଲେ ॥
ଆମ୍ଭେ ବାଛିଲେଁ ସରକାର । ଚଳିବେ ଏ ରାଜ୍ୟ ବେଭାର ॥
ରାଜ୍ୟରୁ ରାଜପାଟ ଗଲା । ପ୍ରଜାର ଶାସନ ଚଳିଲା ॥
ଶୁଣୁଛୁଁ ଅନେକ ପ୍ରକାର । ଚଳିଛି ଶାସନ ବହୁର ॥
ଆମ୍ଭର ଦୁଃଖ ଯିବ ଯେବେ । ଜାଣିବା ଆମ୍ଭେ ସିନା ତେବେ ॥
ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ହୋଇଲା ଭାରତେ । ନବୁଝା କେମନ୍ତେ ଯିବା ପ୍ରତେ ॥
ମୁଖିଆ ଏ ଗ୍ରାମରେ ଅଛ । କହ କେ କି କଥା ଶୁଣିଛ ॥
ଗ୍ରାମ ତ ସହରର ମଥା । ତହିଁକି ହୁଏ କି ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ଯାଉଛ ସହରେ ନଗରେ । ମିଶୁଛ ସଜ୍ଜନ ସଂଗରେ ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଲାଗି ପରା । ହେଉଛି ଯୋଜନାର ଧାରା ॥
କି ସେ ଯୋଜନା ଫଳ କଷ । କହ ହେ ସଂବାଦ ବିଶେଷ ॥
କହନ୍ତି ମଧୁ ମିଶ୍ରେ ଶୁଣି । ସେ ପଲ୍ଲୀଗ୍ରାମର ଅଗ୍ରଣୀ ॥
ମୁହିଁ ଯା ଶୁଣିଅଛୁ ବାବୁ । ପଚାରିଲେ ତ କହେ ସବୁ ॥

ମଧୁ ମିଶ୍ରୋବାଚ

ପଞ୍ଚ ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର । ଦୁଇଟି କଥା ହେଲା ସାର ॥
ଅଧିକ କର ଉତ୍ପାଦନ । ଆଗେ ବଢ଼ାଅ ରାଜ୍ୟଧନ ॥
ଅନ୍ନ ବହୁନେ ହଂସ ହାନି । ଶୁଣିଛ ଭାଗବତ ବାଣୀ ॥
ସେହି କଥାଟି ମୂଳ କରି । ସତ୍ୟ ଧରମ ରାହା ଧରି ॥
ସଂପଦ ବଢ଼ିବା ବହୁର । ଯୋଜନା ପାଞ୍ଚ ବରଷର ॥
ଶାସନ ବିଧିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ଅନ୍ୟାୟ ଯେତେ କରି ଧ୍ୱଂସ ॥
ସଂପଦେ ବାଣ୍ଟି ସମାନରେ । ନବ ସମାଜ ସ୍ଥାପନରେ ॥

ନ୍ୟାୟକୁ ମୂଳପିଣ୍ଡ ଧରି । ସମାଜ ଗଢ଼ ଠାଣକରି ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଯୋଜନାର । ଏହି କଥାଟି ଏକା ସାର ॥
ସାର୍ଥକ ହେଲେ ଏ ସାଧନ । ହୋଇବ ଦୁଃଖ ନିବାରଣ ॥
ସୁଖରେ ଜନ ସାଧାରଣ । କରିବେ ଜୀବନ ଯାପନ ॥

ଭଜନ ଦାସୋବାଚ

ଭଜନ ଦାସେ ଶୁଣି ଏତେ । କହିଲେ ଭାବ ଅନ୍ତର୍ଗତେ ॥
ତେବେ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ । ନ୍ୟାୟରେ ତହିଁର ବଣ୍ଟନ ॥
ଦୁଇଟି କଥା ସମଭାବେ । ଯୋଜନା ଢଳୁରଇ ଏବେ ॥
ବୁଝାଇ କହିବ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ବିଶ୍ୱାସ ଯିବା ଯୋଜନାକୁ ॥

ମଧୁ ମିଶ୍ରୋବାଚ

ଶୁଣ ହେ ଦାସେ ମନଦେଇ । କହୁଛୁ ସକଳ ବୁଝାଇ ॥
ବଣ୍ଟନ ଉତ୍ପାଦନ ଦୁଇ । ଯୋଜନା ଏକସେ ଧରଇ ॥
କହୁଛୁ ଏହାର କାରଣ । ଶୁଣ ସକଳେ ଦେଇ ମନ ॥
ଅଧିକ ଉପୁଜିଲେ ଖାଲି । ଅଭାବ ନ ଯିବ ତ ଭଲି ॥
ଧନୀ ଅଧିକେ ହେବେ ଧନୀ । ଗରିବ ପାଉଥିବେ ଜାନି ॥
ଏ ତ ନୁହଇ ଅସମ୍ଭବ । ଯୋଜନା ବିଫଳ ହୋଇବ ॥
ତେଣୁ ସମାନେ ହେଲେ ବାଣ୍ଟ । କାହାର ନ ଥିବ ସଙ୍କଟ ॥
ଯା ଅଛି ସମ୍ପଦ ଦେଶରେ । ବାଣ୍ଟିଲେ ସମାନ ଅଂଶରେ ॥
ସକଳେ ହୋଇବେ ଗରିବ । ସୁଫଳ ତହୁଁ ନ ଫଳିବ ॥
ତେଣୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ । ନ୍ୟାୟରେ ହେବ ସେ ବଣ୍ଟନ ॥
ମୂଳ କରଣ ବେନି ମତ । ଯୋଜନା ହୋଇଛି ଗଠିତ ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷୀ ଏ ଯୋଜନା । ସକଳେ କର ମନେ ଘେନା ॥

ଭଜନ ଦାସୋବାଚ

କହଇ ସେ ଭଜନ ଦାସ । ହୋଇଣ ଅତି ହସ ହସ ॥

ଏ କଥା ମନକୁ ଆସିଲା । ଯୋଜନା କଥା ବୁଝାଗଲା ॥
ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ । କେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ହୋଇ ॥
କହ ହେ ସକଳ ବୁଝାଇ । ଅବୁଝା ମନ ମାନୁ ନାହିଁ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ଶୁଣ ସର୍ବେ । ସେ ମର୍ମ କହୁଥାଇ ଏବେ ॥
ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ଆଶେ । ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ୁଛି ଯାହା ଦେଶେ ।
ଫସଲ କରିବାକୁ କ୍ଷେତ । ଅଧିକ ଲୋଡ଼ା ଜାଣୁଛତ ॥
ଭୂମି ନ ଥିଲେ କେଣି କାହିଁ । ଅଧିକ ଉପୁଜିବ ତହିଁ ॥
ପଡ଼ିଆ ଉଠିଆ ନ କଲେ । କ ଲଭ କେଣି ଆଶା କଲେ ?
ଉଠିଆ କରିବାକୁ ଧନ । ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ଯୋଜନା କରିଛି ବିଧାନ । ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିବଟି ଧନ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସ କହଇ ଧନ ହେଲେ । କଅଣ ହୋଇବା ଭଲେ ॥
ପ୍ରମାଦ ପୁଣି ଅଛି ଯାହା । କହୁଛି ଶୁଣ ଏବେ ତାହା ॥
କଅଣ ଚଷି କସ ହେବ । ମରୁଡ଼ି ବାଧା ଯେବେ ଥିବ ॥
ଆଶାରେ ଆଶାରେ ମରିବା । ଆକାଶ ପାଣି ଚାହିଁ ଥିବା ॥
ପାଣି ନୋହିଲେ କେଉଁ ଜାଣି । ଯୋଜନା କ କରିବ ପୁଣି ॥
ହଳହଳ ମୂଳରୁ ତ ଯିବ । ଗୃହୀର କରମ ଫାଟିବ ॥
ଏଥିକୁ କହ କ ବିଚାର । କରୁଛି ଆମ୍ଭ ସରକାର ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଦାସେ । କହିବା ବୁଝାଇ ବିଶେଷେ ॥
ହୀରାଖଣ୍ଡର ହୀରାକୁଦ । ଶୁଣିଛ ତହିଁ ପଡ଼େ ବନ୍ଧ ॥
ସେପରି ବନ୍ଧ ଠାବେ ଠାବେ । ଦେଶରେ ବନ୍ଧା ହୁଏ ଏବେ ॥
ଏକା ନୁହେ ତ ଏ ଉତ୍କଳେ । ଭାରତ ଖଣ୍ଡେ ନାନା ସ୍ଥଳେ ॥

ଅମାପ ଧନ ବ୍ୟୟ ହୋଇ । ଜଳଭଣ୍ଡାର ମାନ ରହି ॥
ସାଇତି ଜଳ ରଖାହେବ । କ୍ଷେତକୁ ସେ ତ ଯୋଗାଇବ ॥
ମରୁଡ଼ି ବାଧା ନ ବାଧିବ । କଆଣ୍ଣ ଉର୍ବର ହୋଇବ ॥
ଫଳିବ ଫସଲ ପ୍ରଚୁର । ଦେଶର ଦୁଃଖ ହେବ ଦୂର ॥

ଦାସୋବାଚ

ଶୁଣି ଏମନ୍ତ ଦାସ କହେ । ଏ ସିନା ଚାଷୀ ଲାଗି ହୁଏ ॥
ସମସ୍ତେ ଚାଷୀ ତ ନୁହନ୍ତି । ବଞ୍ଚିବେ କହ କେଉଁ ଜାତି ॥
ଯେ ଜନ ନୁହଇଟି ଚାଷୀ । ସେ କି କରିବ ଏକାଦଶୀ ?
କେତେ ତ ଅଛନ୍ତି ବେକାର । କି କରିପାରେ ସରକାର ॥
ଖଟି ଖାଇବା ପାଇଁ ପନ୍ଥା । ଅଛି କି କହ ସେହି କଥା ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ବିବିଧ କଳ କାରଖାନା । ବିଧାନ କରିଛି ଯୋଜନା ॥
ଏତେ କହିଲେ ମିଶ୍ର ତହୁଁ । ଭାବନା କାହିଁପାଇଁ ଆଉ ?
ଗଚରକୁଡ଼ୀ ଯେ ନୋହିବ । ଅବଶ୍ୟ ନିଯୋଗ ପାଇବ ॥
ଭାରତବର୍ଷେ ନନା ସ୍ଥାନେ । କର୍ମେ ବଞ୍ଚିବେ ସୁଖେ ଜନେ ॥
ଦାନା ପଛକୁ କନା ଚିନ୍ତା । କହୁଛି ଶୁଣ ସେହି କଥା ॥
ଯହୁଁ ବସିବ ବହୁ କଳ । ଶୁଣ ହେ ହୋଇବ କି ଫଳ ।
ପ୍ରଚୁର କପଡ଼ା ମିଳିବ । ବସ୍ତ୍ରର ଭାବନା ଘୁଞ୍ଚିବ ॥
ସିମେଣ୍ଟ, କାଗଜ ବହୁତ । ଏ ଦେଶେ ହୋଇବ ପ୍ରସ୍ତୁତ ॥
ବ୍ୟୟ ହୋଇବ ବହୁ ଧନ । ସଡ଼କ ହୋଇବ ନିର୍ମାଣ ॥
ପଦାର୍ଥ ନେବା ଆଣିବାକୁ । ଅସଜ ନୋହିବ କାହାକୁ ॥
ବିବିଧ ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟୁ । ବଢ଼ାଇ ଦେବ ଦେଶ ଆୟୁ ॥
ଇଚ୍ଛା ପ୍ରମାଣେ ଭୂମିଧନ । ନ ରହି ପାରିବ ସେ ପଣ ॥
ଲୋପ ହେଲାଣି ଜମିଦାରୀ । ଯୋଜନା ଥିଲାଟି ବିସ୍ତରି ॥

ବହୁତ କର ଉତ୍ପାଦନ । ଉଚିତ ଭାଗରେ ବଣ୍ଟନ ॥
କରିବେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନ । ସମବାୟ ତା ହେବ ନାମ ॥
ଆହୁରି ରହିଛି ଯୋଜନା । କେତେକ କର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ॥
ଆର୍ଥନୀତିକ ସମାନତା । ଲାଗି ସୁଯୋଗ ଆଣିବ ତା ॥
ନଜର ଦେବେ ସରକାର । ଶିଳ୍ପ ବାଣିଜ୍ୟ ଚଳାଚଳ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଯାହା । ଗଢ଼ିବ ଯେଉଁ ପାଏ ତାହା ॥
ଶ୍ରୋତାଏ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ । ମଙ୍ଗଳ ହେଉ ହେ ବୋଇଲେ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଚନ୍ଦ୍ରଧର । ଶୁଣିଲେ ଗୁହାରି ଆମ୍ଭର ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ ବୋଇଲେ ଭଲହେଲା । ବିଧାତା ସଦବୁଦ୍ଧି ଦେଲା ।
ଯୋଜନା ସଫଳ ହୋଇବ । ସତେ ଆମ୍ଭର ଦୁଃଖ ଯିବ ॥
ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଅଛି । କହ ହେ ଜାଣ ଯେବେ କିଛି ॥
କହିଲ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର କଥା । ଉତ୍ତମ ହୋଇଅଛି ସଂସ୍ଥା ॥
ମନ୍ଦ ସକଳ ନାଶ ଯାଇ । ଶିକ୍ଷାର ସର୍ବେ ଠାବ ନାହିଁ ॥
ଶିକ୍ଷା ସଂସ୍କୃତି ଲାଗି କିଛି । ଯୋଜନା ମଧ୍ୟରେ କି ଅଛି ॥
ଅଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ ଦେଶ ଲୋକ । କାହୁଁ ସେ ପାଇବେ ଆଲୋକ ?
ତେଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଚାରଇ । ଯୋଜନା ଅଛି କି ତା ପାଇଁ ॥
କଳା ବିହୀନେ ମାନବର । ଜୀବନ ହୋଇବ ଅସାର ॥
ଏତକ ମନର ଭାବନା । ଏଥକୁ ଅଛି କି ଯୋଜନା ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ମଧୁ ମିଶ୍ରେ । କହୁଛି ଶୁଣ ସବିଶେଷେ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ଶିକ୍ଷାସଂସ୍କୃତି ବିନେ କାହିଁ । ଦେଶର ଉନ୍ନତି ତ ନାହିଁ ।
ମାତ୍ରକ ଶୁଣ ହେ ମଞ୍ଜୁସା । ଜଡ଼ ତ ଅଟଇ ପଇସା ॥

ଧନ ନ ଥାଇ ଥିଲେ ମନ । ହୋଇବ ଚିନ୍ତା ଅକାରଣ ॥
ତେଣୁ ପ୍ରଥମେ ଅର୍ଥଖଣ୍ଡ । ଉଚିତ ସିନା ଏ ଯୁକତ ॥
ଯୋଜନା ବିଶେଷ ଭାବରେ । ଅର୍ଥ ଆଗମ ଚିନ୍ତା କରେ ॥
ଏ ଅଟେ ଜାତୀୟ ଯୋଜନା । ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କଳପନା ॥
ବହୁ ମତରେ ସିଦ୍ଧ ଯାହା । ସ୍ଥାନ ପାଇଲା ଏଥି ତାହା ॥
ପ୍ରଥମେ ଚିଠା ଲେଖାଗଲା । ବହୁତ ଆଲୋଚନା ହେଲା ॥
ସେ ଆଲୋଚନା ଅନୁସାରେ । ଯୋଗ ବିଯୋଗ ହେବାପରେ ॥
ଯୋଜନା କମିସନମାନେ । ଭାବନା ସିଦ୍ଧ କଲେ ମନେ ॥
ବେସରକାରୀ ସରକାରୀ । ଜନଙ୍କ ମତ ଠୁଳ କରି ॥
ଅଞ୍ଚଳ ସରକାର ତୁଲେ । କେନ୍ଦ୍ରର ଶାସକେ ମିଳିଲେ ॥
ସକଳେ ହୋଇ ଏକମନା । ଗଢ଼ିଲେ ଜାତୀୟ ଯୋଜନା ॥
ନାହିଁ ଏଥିରେ ଆଡ଼ମ୍ବର । କଚନ ଝୁଡ଼ି ଦେଖ ତାର ॥
ଯାହା ସମ୍ଭବ ଉଚିତରେ । ଲାଗିବ ଜାତିର ହିତରେ ॥
ଅବସ୍ଥା ତଥ୍ୟ ପରମାଣି । ସହଜ ରୂପରେଖ ଟାଣି ॥
ସହଜସାଧ୍ୟ ହେବ ଯାହା । ଲିଖିଲେ ଯୋଜନାରେ ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦାସ ଭଣି । ସନ୍ଦେହ ମୋର ଅଛେ ପୁଣି ॥
ଯୋଜନା ସଫଳତା ପାଇଁ । ଯୋଗ ଅଯୋଗ ଦିଅ କହି ।

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ର କହନ୍ତି ଶୁଣ ଦାସେ । ସବୁ ତ ଦେଶ ହିତଆଶେ ॥
ଦେଶର ଶାସନ ଚଳଇ । ରାଜା କୋଳନ୍ତେ କେହି ନାହିଁ ॥
ଅଞ୍ଚଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର । ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ମୂଳ ॥
ଜନତା ସହଯୋଗୀ ହେଲେ । ସଫଳ ହେବ ସବୁ ଭଲେ ॥
ଦଇବେ ଦେଶେ ହେଲେ ଗୋଳ ଯୋଜନା ହୋଇବ ବିଫଳ ॥
ନ୍ୟାୟ ଶାସନ, ଶୁଦ୍ଧ ମନ । ଯୋଜନା ସିଦ୍ଧିର କାରଣ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହିଲେ ହୋଇ ତୋଷ । ଏହାକି ଯୋଜନାର ଶେଷ ?
କି ଅବା ଆଉ ଏହାପରେ । ଯୋଜନା ରହିଛି ମନରେ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହନ୍ତି ଶୁଣ ବାବୁ । ସବୁ ତ ଗଳ୍ପନାହିଁ ସବୁ ॥
ହୋଇଛି ଏ ଯେଉଁ ଯୋଜନା । ଏହିଟି ମାଝକ ସୂଚନା ॥
ଯୋଜନାର ଏ ଅନୁକୂଳ । ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ସୃଷ୍ଟି ମୂଳ ॥
ଏ ଯୋଜନାରେ ଅଛି ଯାହା । କ୍ରମରେ କହିବଇଁ ତାହା ॥
ବେକାର କେହି ନ ରହିବେ । ବିବିଧ କର୍ମରେ ଲଗିବେ ॥
କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃହତ ଜଳାଧାର । ରହିଛି ଯୋଜନା ମଧ୍ୟର ॥
କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଉନ୍ନୟନ । ଯୋଜନା କରିଛି ବିଧାନ ॥
ସହର ଅବା ଗ୍ରାମବାସୀ । କର୍ମ କରିବେ ମିଳିମିଶି ॥
ନୂତନ କଳ କାରଖାନା । ବସିବ ଅଛି କଳପନା ॥
ବଡ଼ ଯେ କାରଖାନା ଥିବ । ତହିଁଲେ ଟିକସ ବସିବ ॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିଳ୍ପର ବୃଦ୍ଧି ପାଇ । ଉପଯୋଗରେ ଆସିବଇଁ ॥
ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀ ଲୋକ ଯେତେ । ସୁବିଧା ନପାଇବେ କେତେ ॥
ଅଳପ ଧନେ ଅର୍ଥମନ୍ତ । ଲଭିବ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଗନ୍ତ ॥
ମଧ୍ୟମବିତ୍ତ ଲୋକେ ଯେତେକେ । ସୁଯୋଗ ଅବଶ୍ୟ ଲଭିବେ ॥
ଏମନ୍ତ ପାଞ୍ଚ ବରଷର । ଯୋଜନା କଥା ହେଲା ସାର ॥
ଏଭଳି କଥା ମନେ ରଖ । ଆହୁରି ଅଛି ତ ଅନେକ ॥
ଠିକେ ଠିକେ ଏ କଥାମାନ । ଆଜ ମୁଁ କରିଲି ବଖାଣ ॥
ଗୌର-ଚନ୍ଦ୍ରିକା ସମ ଏହା । ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି ଆଜ ଯାହା ॥
ଭଣଇଁ ଜଣେ ଦେଶବାସୀ । ବଚନ ନହେଉ ମୋ ବାସି ॥
ପାଶୋର ମନୁ ଭେଦଭାବ । ସହଯୋଗରେ ଚଉ ଦେବ ॥

ଆମ୍ଭେ ତ ଭାରତ ସନ୍ତାନ । ହୋଇ ସକଳେ ଏକମନ ॥
ଉଦ୍ୟମ କରିବା ସାଧନ । ଅଥବା ବରିବା ମରଣ ॥
ଜନନୀ ପାଦ ବେନି ଛୁଇଁ । ଆସ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର ଭାଇ ॥
ଯୋଜନା ହୋଇବ ସଫଳ । ନେତ୍ରୀ କେବଳ ମଙ୍ଗଳ ॥
ସାହା ହୋଇବେ ଜଗନ୍ନାଥ । ହସିବ ସୁନାର ଭାରତ ॥
ଭବିଷ୍ୟ ହୋଇବ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । କଥା ରହିବ କାଳ କାଳ ॥
କାମନା ହୋଇବ ସଫଳ । ଆନନ୍ଦେ ହରି ହରି ବୋଲ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ସ୍ୱାଧୀନ ପୁରାଣ
କଥାରମ୍ଭେ ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦାସୋବାଚ

ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ଗ୍ରାମବାସୀ । ଦାସେ କହିଲେ ହସି ହସି ॥
ସକଳ ଶୁଣିଗଲ ମୁହିଁ । ସନ୍ଦେହ ମନୁ ତୁଟୁ ନାହିଁ ॥
ଏତ ଅଳପ କଥା ନୁହେଁ । କହିଲେ ନ ଚଳିବ ମୁହେଁ ॥
ବହୁତ ଧନ ହେବ ବ୍ୟୟ । କଏ ବା କରିବ ସଞ୍ଚୟ ?
କାହୁଁ ଆଣିବେ ସରକାର । ତୁଲାଇବାକୁ ବ୍ୟୟଭାର ?
କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି କେତେ । ଜାଣକ ବ୍ୟୟ ହେବ ଏଥେ ।

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଦାସେ । ଧନ୍ୟ ବୋଲିବା ସେ ସାହସେ ॥
ଦୁଇ ହଜାର ଅଣଷଠି । କୋଟି ଟଙ୍କାର କଥା ଏ ଟି ॥
ଯୋଜନା ସାର୍ଥକ ହୋଇବ । ଯେବେ ଏ ଧନ ବ୍ୟୟ ହେବ ॥
କେନ୍ଦ୍ର, ଅଞ୍ଚଳ ଦୁହେଁ ମିଶି । ବାର୍ଷିକ ରାଜସ୍ୱରୁ କଷି ॥

ସଞ୍ଚିବେ ହୋଇଅଛି ଅଯୁ । ଯୋଜନା ଲାଗି ହେବ ବ୍ୟୟ ॥
ସଞ୍ଚିବ ରେଲବାଇ ଜାଣ୍ଟି । ସେ କଥା ଧରା ଯାଇଅଛି ।
ପାଞ୍ଚ ବରଷ କାଳ ଧରି । ସଞ୍ଚିବେ ଅର୍ଥ ଏହୁପରି ॥
ସାତଶ ଅଠତିଶ କୋଟି । ଏ ଦୁଇଥିରୁ ମିଳିବଟି ॥
ଦେଶରୁ ମଗାହେବ ଋଣ । ମିଶିବ ଆସି ସେହୁ ଧନ ॥
ପାଞ୍ଚଶ କୋଡ଼ିଏ କୋଟି ସେ । ମିଳିବା ପରି ଆଶା ଦିଶେ ॥
ଷ୍ଟାର୍ଲିଙ୍ଗ୍ ପାଣ୍ଠି ନାମେ ଯାହା । ବିଳାତ ଦେଶେ ଅଛି ତାହା ॥
ଦୁଇଶ ନବେ କୋଟି ଟଙ୍କା । ତହୁଁ ମିଳିବ କର ଲେଖା ॥
ଶହେ ଛପନ କୋଟି ଅର୍ଥ । ବାହାର ସାହାଯ୍ୟ ଏ ତଥ୍ୟ ॥
ଆହୁରି ଅଛୁ ମିଳିବାର । ଆଶା କରନ୍ତି ସରକାର ॥
ମିଳୁ ନ ମିଳୁ ଏହି ଧନ । ବସାଇ ଟିକସ ମାଗଣ ॥
ତିନିଶ ପଞ୍ଚଷଠି କୋଟି । ଏଥୁ ମିଳିବା ପ୍ରମାଣଟି ॥
ଏ ରୂପ ସବୁ ହେଲେ ମୋଟ ନ ହେବ ବ୍ୟୟକୁ ନିଅଣ୍ଟ ॥
ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ ଅର୍ଥରେ । ଲାଗିବ ନାନା ନିଯୋଗରେ ॥
ଜଳସେଚନ କୃଷି ଆଦି । ବଧିରେ ବଜୁଳି ସମ୍ପାଦି ॥
ଗ୍ରାମମଙ୍ଗଳ ଥଇଥାନ । ଶିଳ୍ପ ଯୋଗାଣ କର୍ମମାନ ॥
ସାଧିତ ହେବ ଏହି ଧନେ । ଦେଶ ପୂରିବ ଧନଧାନ୍ୟେ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହନ୍ତି ମିତ୍ରେ ଶୁଣ । କର ହେ ସନ୍ଦେହ ଭଂଜନ ॥
ଅର୍ଥର ମୂଳେ ଏ ସମସ୍ତ । ରାଜସ୍ୱ ହେଲା ସାରତତ୍ତ୍ୱ ॥
ନିଅଣ୍ଟ ହେଲେ ରାଜ୍ୟ ଧନ । ତହିଁ କି ହେବ କି ବିଧାନ ॥
ମିତ୍ରେ କହିଲେ ସେଥିପାଇଁ । ଉପାୟ ଶୁଣ କହୁଥାଇଁ ॥
ଆଦାୟୁ ରାଜସ୍ୱକୁ ଯେବେ । ଖରଚ ବଳିପଡ଼େ ତେବେ ॥
ଗଚ୍ଛିତ ପାଣ୍ଠିରୁ ସେ ଧନ । ହୋଇ ପାରିବ ଆୟୋଜନ ॥

ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଅଥବା । ସେ ବ୍ୟୟ ହୋଇଯିବ ନର୍ଭ ॥
ବଳକା ଖର୍ଚ୍ଚ ଚାଲୁ ରହି । ନଅଣ୍ଟ ବେଳ ସାହା ଏହି ॥
ଦାସେ କହିଲେ ଶୁଣି ଏହା । କହ ହେ ମିଶ୍ରେ ପୁଚ୍ଛେଁ ଯାହା ॥
ଅଧିକ ନୋଟ ଛପାଇଲେ । ଏ ବ୍ୟୟ ନୋହିବ କି ଭଲେ ?
ଏ ଭଳି ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ପାଇଁ । ଦେଶର ଅବସ୍ଥା କି ନାହିଁ ॥
ଉପକାର ବା ଅପକାର । ବୁଝିବା ପାଇଁ ମନ ମୋର ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଭାଇ । ସେ କଥା କହୁଛୁ ବୁଝାଇ ॥
ବଳକା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇବାରୁ । ଅଧିକ ଟଙ୍କା ହୁଏ ଚାଲୁ ॥
ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ କହୁ ଭାଇ । ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ଟି ହୁଏ ନାହିଁ ॥
ନ ବଢ଼ି ଦେଶେ ଉତ୍ପାଦନ । ଚାଲୁ ହୋଇଲେ ବେଶୀ ଧନ ॥
ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତିଟି ହୁଏ ଜାଣ । ଏ କଥା ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ॥
ଏ ପ୍ରଥା ରୋକିବାର ପାଇଁ । ନାନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ହୋଇ ॥
ଗତ ଯୁଦ୍ଧକୁ ହେତୁ କରି । ଥିଲେ ଇଂରାଜ ସରକାର ॥
ଆମ ଦେଶର ଆମଦାନ । ପଦାର୍ଥ ନେଇଥିଲେ କିଣି ॥
ଦେଇ ନ ଥିଲେ ମୂଲ୍ୟ ତାର । ଅନେକ ଧନ ଏ ପ୍ରକାର ॥
ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ଅଛି ରହି । ଆମ୍ଭ ଗଚ୍ଛିତ ପାଣ୍ଠି ସେହି ॥
ପ୍ରତି ବରଷ ସେହି ଧନ । ଦିଅନ୍ତି କିଛି ପରିମାଣ ॥
ପଇଠ କରନ୍ତି ସେ ଯାହା । ଆମ୍ଭ ବଳକା ଧନ ତାହା ॥
ଯେତିକି ଦିଅନ୍ତି ସେ ଧନ । ବ୍ୟୟ ହୁଏ ସେ ପରିମାଣ ॥
ଯୋଜନା ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଅୟୁ । ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତିର ନାହିଁ ଭୟୁ ॥
ତଥାପି ହୋଇଲେ କଳଣା । ଉନ୍ନତିମୂଳକ ଯୋଜନା ॥
ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତିର ସମ୍ଭାବନା । ଅଛିଟି ମନେ କର ହେନା ॥
ଏଥିକୁ ଆମ୍ଭ ସରକାର । ଅଟନ୍ତି ଦୃଢ଼ ପରିକର ॥

କେସନେ ଏହି ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି । ଦେଶରେ ନୋହିବ ଉତ୍ପତ୍ତି ॥
ତହିଁକି ବିଶେଷ ବିଧାନ । ଖଞ୍ଜି ଅଛନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିମାନ ॥
ଟିକସ ଋଣ ରୂପେ ଯେବେ । ଦେଶରୁ ଆୟ ହେବ ତେବେ ॥
ବଳକା ଖର୍ଚ୍ଚ ଊଣା ହେବ । ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତିର ଭୟ ଯିବ ॥
ସ୍ୱଳ୍ପ ସଞ୍ଚୟ କଲେ ଜନ । ସଂକଟ ହେବ ନିବାରଣ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହିଲେ ଏହା ଶୁଣି । ସଂଶୟ ଏକ ଅଛି ପୁଣି ॥
ବିଦେଶୀ ଧନ ସହାୟତା । ଆମ୍ଭ ଅହିତ ନୁହେଁ କି ତା ॥
ଆମ୍ଭର ଦେଶ ତ ସ୍ୱାଧୀନ । ହୋଇବୁଁ ପିନା ପରାଧୀନ ॥
ବିଦେଶୁ ଆଣିଲେ ସାହାଯ୍ୟ । ହୋଇବ ତେବେ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ?

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ଶୁଣ ଦାସେ । ପରାଧୀନତା ନୁହଇଁ ସେ ॥
ରାଜନୀତିକ ପରାଧୀନ । ନୋହିବା ଆମ୍ଭେ କଦାଚନ ॥
ଯେବେ ଉନ୍ନତି ଲାଭ ପାଇଁ । ଧନ ଆମ୍ଭର ଲୋଡ଼ା ହୋଇ ॥
ତହିଁକୁ ବିଦେଶରୁ ଋଣ । ଗ୍ରହଣ ନୋହେ ଅନୁଚିତ ॥
ଉନ୍ନତ ଦେଶ ଯେତେ ଯହିଁ । ବାହାରୁ ଧନ ଆସି ତହିଁ ॥
ଉନ୍ନତି ହୋଇଛି ସାଧିତ । ଏ ମିତ ନୁହେଁ ଅଣହିତ ॥
ପୁଣି ଆମ୍ଭର ଯୋଜନାରେ । ବାହାର ସାହଯ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ॥
ଧରାଯାଇଛି ଯେଉଁ ଧନ । ବେଶୀ ନୋହେ ତା ପରିମାଣ ॥
ଖର୍ଚ୍ଚ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନାରେ । ବହୁତ ନୋହେ କଳନାରେ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହନ୍ତି ଶୁଣି ଏହା । ବୁଝିଲୁଁ କହିଗଲ ଯାହା ॥
ଭାବୁଛି ଏବେ ମାନସରେ । ଯେବେ ଏ ସାହାଯ୍ୟ ନମିଳେ ॥
ତେବେ ଏ ଦେଶବାସୀ ସବୁ । ସେ ଧନ ଦେବେ ପିନା ବାବୁ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ଯଥାର୍ଥ କହୁଅଛ ଦାସେ । ଉତ୍ତର ଦେଲେ ମଧୁମିଶ୍ରେ ॥
ସାହାଯ୍ୟ ଯଦି ନ ମିଳିବ । ଦେଶରୁ ଋଣ ମଗାଯିବ ॥
ଅଥବା ଟିକସ ବଢ଼ିଲେ । ଯୋଜନା ସିଦ୍ଧ ହେବ ଭଲେ ॥
ବଳକା ଖର୍ଚ୍ଚ ମାଣ୍ଡ ଧରି । ଯୋଜନା ହେବ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ॥
ତ୍ୟାଗଟି ମୂଳ ମନ୍ତ୍ର ତାର । ତହିଁକି ହୋଇବା ତତ୍ପର ॥
ଦାନା ଜନା ଯା ମିଳୁଅଛି । ତାହାର ଥୟ ନାହିଁ କିଛି ॥
ଋଣ ଅଧିକ ହୋଇପାରେ । ଆଗତ ପାଞ୍ଚ ବରଷରେ ॥
କିନ୍ତୁ ଏ ରୂପ ତ୍ୟାଗଫଳ । ଭବିଷ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ॥
ପୂର୍ବେ ତ କହୁଅଛି ମୁହିଁ । ଯୋଜନା ଶେଷ ହେଉନାହିଁ ॥
ଏହାକୁ ପ୍ରାଥମିକ ଜାଣ । ପାଞ୍ଚ ବରଷ ପରିମାଣ ॥
ଏକାଳେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟହେବ । ଆଖିକୁ ଆୟ ନ ଦିଶିବ ॥
ଦଶ ବା ପନ୍ଦର ବରଷେ । ସୁଫଳ ଫଳିବ ବିଶେଷେ ॥
ତଥାପି ପାଞ୍ଚ ବରଷରେ । ଆୟ ବଢ଼ିବ ନିଶ୍ଚିତରେ ॥
ଏବେ ହୋ ନଅକୋଟି ଟଙ୍କା । ଦେଶର ଆୟ ରୂପେ ଲେଖା ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଗଲେ କଟି । ତାହା ହୋଇବ ଦଶ କୋଟି ॥
ଏଣୁ ଅଳପ ଆୟ ବୋଲି । ବିଚାର କରନାହିଁ ଖାଲି ॥
ଏଥୁଁ ଅଧିକ ଅସମ୍ଭବ । ସୁବୁଦ୍ଧି ମନେ ବିଚାରିବ ॥
ଦେଶର ଅବସ୍ଥାକୁ ଚାହିଁ । ଅଧିକ ଆଶା ଏବେ ନାହିଁ ॥
ଏ ଅଟେ ଅର୍ଥର ବିସ୍ତାର । କହିଲି ଯାହା କଥାସାର ॥
ଆଜର ସଭା ଭଙ୍ଗହେଉ । କାଲି କହିବି କିଛି ଆଉ ॥
ଖାଦ୍ୟ କୃଷିର କଥା ଯେତେ । ଆସିବ ଶୁଣିବ ସମସ୍ତେ ॥
କହିବି ସକଳ ବୁଝାଇ । ଦେଶ ତ ଆମ୍ଭର ଅଟଇ ॥

ସକଳେ ହୋଇ ଏକମନ । କର ହେ ମଙ୍ଗଳ ବିଧାନ ॥
ସାହା ହୋଇବେ ଚକ୍ରଦାହା । ସେ ଏକା ଜଗତର ନାହା ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ଧନ ବିଭାଗ
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଆଗତ ଆଦ୍ୟ ମାର୍ଗଶୀର । ଯୋଗେ ସେ ଦିନ ଗୁରୁବାର ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜନ ଘରେ ଘରେ । ସକଳେ ଆନନ୍ଦ ମନରେ ॥
ଦାସଙ୍କ ଚକ୍ରପାଡ଼ୀ ଠାରେ । ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛା କଲେ ॥
କହ କହ ହେ ଅଧିକାରୀ । ସକଳ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ॥
"ଅନ୍ନ ବିହୁନେ ହଂସ ହାନି । ଯୋଗ ସାଧିବ କାହା ଘେନି"॥
ଭାଗବତର ବାଣୀ ଏହା । ପାଶୋରି ଯାଉଛନ୍ତି ତାହା ?
ପେଟ ଲାଗି ତ ସବୁ ନାଟ । କି ଲଭ ବସି ଶୂନ୍ୟ ହାଟ ?
ଆଗେ ଯୋଗାଡ଼ ଖାଦ୍ୟକଥା । ପିଣ୍ଡକୁ ଗଢ଼ିଲା ବିଧାତା ॥
ଏ ଘେନି ଖାଦ୍ୟ କଥା କହ । ତେବେ ଏ ମନ ହେବ ଥୟ ॥
ଖାଦ୍ୟର ଅଭାବ ମୋଚନ । ଚହିଁକି କି ଅଛି ବିଧାନ ॥
କୃଷି ତ ଜୀବିକା ଆମ୍ଭର । ତା ବିନେ ସୃଷ୍ଟି ନାରଖାର ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ଏ କଥା ଶୁଣି ଅଧିକାରୀ । କହିଲେ ଶୁଣ କର୍ଣ୍ଣଧର ॥
ଯୋଜନା ମଧ୍ୟେ କୃଷିପାଇଁ । ଅଧିକ ଦିଗର ଅଛଇ ॥
ଯୋଜନା କର୍ତ୍ତା ଯେଉଁମାନେ । ବିଦେଶୀ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ସେମାନେ ॥
ଆମର ଜୀଅନ୍ତେ ଜୀଇବେ । ଆମ୍ଭ ମରଣେ ନାଶଯିବେ ॥
ଆମ୍ଭ ସଭିଙ୍କ ଭାଗ୍ୟଡ଼ୋରି । ଏକା ମୁଠାକୁ ମୋଟ କରି ॥

ବଳ ତ ଗଢ଼ିଛୁ ବିଧାତା । କଏ ବା ନ ଜାଣେ ଏ କଥା ॥
ତେଣୁ ଏ ଦେଶ କଥାମାନ । ବସ୍ତୁରେ ସର୍ବେ ସାବଧାନ ॥
ଘୁଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଅନ୍ନଚନ୍ତା । ହୋଇଛି ବିଶେଷ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ବୃଦ୍ଧି ନୋହିଲେ ଉତ୍ପାଦନ । ସକଳ କଥା ଅକାରଣ ॥
ତେଣୁ ହେ କୃଷି ପଦେଏକା । ବ୍ୟସ୍ଥିତି ଲେଖିଲେ ଅଧିକା ॥
ଦୁଇ ସହସ୍ର ଅଣଷାଠି । କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ॥
ବ୍ୟୟ ହୋଇବ ଯୋଜନାରେ । ତହିଁରୁ କୃଷି ବାବଦରେ ॥
ତିନଶ ଏକଷଠି କୋଟି । କେବଳ ବ୍ୟୟ ହୋଇବଟି ॥
ଭୂମି କର୍ଷଣେ ଜସ ହେବ । ଜଳ ବିହୁନେ ନାଶଯିବ ॥
ସାର ବିଷୟର ଏ କଥାଟି । ଏକଶ ଅଠଷଠି କୋଟି ॥
ଜଳସେଚନ ଲାଗି ବ୍ୟୟ । ହୋଇବ ବୋଲି ଅଛି ଥୟ ॥
ଦୁଇଶ ଛଅଷଠି କୋଟି । ବ୍ୟୟରୁ ରଖିଛନ୍ତି କାଟି ॥
ଜଳସେଚନ ବହୁ-ମୁଖୀ । ଯୋଜନା ତଳେ ତାକୁ ଲେଖି ॥
ଏ ମଧ୍ୟେ ବିଜୁଳି ଯୋଗାଣ । ହେବାର ଅଛି ଆୟୋଜନ ॥
ଖର୍ଚ୍ଚରୁ ଶତକଡ଼ା ଧରି । ବର୍ତ୍ତିଶ ଭାଗ ଏହିପରି ॥
ବ୍ୟୟିତ ହେବ କୃଷିକର୍ମେ । ଯୋଜନା ଗଢ଼ା ଏହି ମର୍ମେ ॥
ଏ ଭାବେ ଖାଦ୍ୟର ଅଭାବ । ହୋଇବ ନିଶ୍ଚୟ ଲାଘବ ॥
ପରଦେଶକୁ ନ ଚାହିଁବା । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦେ କାଳ କାଟିନେବା ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହିଲେ ଅଧିକାରୀ । ବିଷୟ କହ ହେ ବିସ୍ତାରି ॥
କହିଲ କଥାଟିଏ ଭଲ । ମନରେ ଗପ୍ପାଳି ରଖିଲ ॥
ପରଦେଶରୁ ଖାଦ୍ୟ ଆସି । ପୋଷି ହେଉଛୁ ଦେଶବାସୀ ॥
ଏତେକେ ଆମ୍ଭ ବଡ଼ପଣ । ସରିଯାଉଛି ବୋଲି ଜାଣ ॥
ଆମ୍ଭର ଅପାରଗ ପଣେ । ଏକଥା ସିନା ଶୁଣୁ କର୍ଣ୍ଣେ ॥

ସବୁରି ମୂଳେ ସହଯୋଗ । ବିସ୍ତରିବାର କଥା ଆଗ ॥
ଜାଣ କି ଆହେ ଅଧିକାରୀ ! । ବାହାର ଦେଶୁଁ ଏହିପରି ॥
ଆସେ ଯେ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । କେତେ ତହିଁର ପରିମାଣ ॥
ବିଅର୍ଥେ ବହୁ ଧନ ଦେଇ । ବିଦେଶୁଁ ଖାଦ୍ୟ ଆଣୁ ବହି ॥
ବୃହୁଁ ଜନକା ପରି ଆମ୍ଭେ । ଅନାଇଁ ରହିଅଛୁଁ ସର୍ବେ ॥
ମୁଣ୍ଡର ଝାଳ ତୁଣ୍ଡେ ମାରି । ଖଟି ତ ଯାଉଁ ଲୋକେ ମରି ॥
ଏ ଧନ ବିଦେଶକୁ ଯାଏ । ବୁଲୁଁ ବାବନା-ଭୂତ ପ୍ରାୟେ ॥
ହେ ଅଧିକାରୀ, ଜାଣ ଯେବେ । ସକଳ କଥା କହ ତେବେ ॥
ତେଣିକେ ଆମ୍ଭଦେଶ ଲୋକେ । କମର ଛଡ଼ିଦେବେ ଆପେ ॥
କେତେ ଆଣୁଛୁଁ ବିଦେଶରୁ । କେତେ ଗଣୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେ ଘରୁ ॥
କାହିଁକି ହୁଏ ଏ ଅବସ୍ଥା । କି ତାର ପ୍ରତିକାର ପନ୍ଥା ? ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ଶୁଣ ହୋ ଦାସେ ଦେଇ ମନ । କରୁଛି ସକଳ ବଖାନ ॥
ଏତେ ବୋଲି ସେ ଅଧିକାରୀ । କହନ୍ତି ବିଷୟ ବିସ୍ତାରି ॥
ଗତ କେତେକ ବର୍ଷ ହେଲା । ଖାଦ୍ୟ ଏ ଦେଶେ ନ ଅଣ୍ଟିଲା ॥
ତେଣୁ ବିଦେଶୁ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ । ଆଣିବା ହୋଇଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ॥
ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ଲକ୍ଷ ଟନ୍ । ଆମଦାନୀର ପରିମାଣ ॥
ଟଙ୍କା ତେତିଶ କୋଟି ପ୍ରାୟ । ଏହା ଫଳରେ ପଡ଼େ ଦେୟ ॥
ଯେ ଅନୁପାତେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା । ବଢ଼ୁଛି ଦେଖି ହୁଏ ଶଙ୍କା ॥
ଅଧିକ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ । ବିଧାନ ନ କଲେ ବହନ ॥
ବଂଶ ବଢ଼ଇ ଯେଉଁପରି । ଲୋକରେ ଦେଶ ଯିବ ଭରି ॥
ପେଟ ବଢ଼ିବ ଯହୁଁ ଯହୁଁ । ଖାଦ୍ୟ ମିଳିବ ଆଉ କାହୁଁ ?
ବର୍ତ୍ତମାନର ଯେ ଅଭାବ । ଦୁଇ ଗୁଣରେ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ।
ଗଣନା କରି ଏ ପ୍ରକାର । ଯେ ଭଳି ହୋଇଛି ବିଚାର ॥

କହୁଛୁ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ । ବଳାକ ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତି ଯାଇ ॥
ଯୋଜଣା କରୁଛୁ ଭିଆଣ । ଅଧିକ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ । ହୋଇଲେ ଯୋଜନା ଏପରି ॥
ନଅଣ୍ଟ କାହିଁ ଉଭାଇବ । ଦଶ ଗୁଣାରେ ଲାଭ ହେବ ॥
ପରକୁ ଆଉ ନ ଚାହିଁବା । ଆପଣା ସୁଖରେ ଚଳିବା ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହିଲେ ଏହା ହେଲେ । ମୂଲ୍ୟତ ଊଣା ହେବ ଭଲେ ॥
ଅଧିକ ଶସ୍ୟ ଉପୁଜିବ । ଦେଶର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଘୁଞ୍ଚିବ ॥
ଯୋଜନା ହେଲେ ଫଳବନ୍ତ । ନ ଥିବ ଦେଶର ଦୁର୍ଗତି ॥
ଦର ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ଊଣା । କି କୁହ ଅଧିକାରୀ ଜନା !

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ଶୁଣି କହନ୍ତି ଅଧିକାରୀ । ସେ ଆଶା କରୁଛ କିପରି ? ॥
ଯୋଜନା ଶେଷଭାଗେ ଅବା । ଦର କମିବ ବଳୁରିବା ॥
ଅଧିକ ପରିମାଣେ ତାହା । କମିବ ନ ବଳୁର ଏହା ॥
ଫସାରେ ଯତ୍ନ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ଧାନର ଅଭାବ ଶୁଣିବ ॥
ଚାଉଳ ବଦଳରେ ଯେବେ । ଗହମ ଖାଦ୍ୟ ଚଳାଇବେ ॥
ଖାଦ୍ୟସଙ୍କଟ ବହୁ ଗୁଣ । ଊଣା ହୋଇବ ନିଶ୍ଚେ ଜାଣ ॥
ମାଣ୍ଡିଆ ଅଥବା ବାଜରା । ମକା ହୋଇଲେ ଖାଦ୍ୟ ଧାରା ॥
ଖାଦ୍ୟସଙ୍କଟ କିୟଦଂଶ । ହୋଇବ ଊଣା ତ ଅବଶ୍ୟ ॥
ପଡ଼ିଛି ପଙ୍କାଳ ପଡ଼ିଆ । ତାହାକୁ କରିଲେ ଉଠିଆ ।
ଉତ୍ତମ ଖତ ସାର ଦେଇ । କିଆରୀ ଉର୍ବର କରାଇ ॥
ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମଞ୍ଜି ବୁଣା ହେବ । ଅବଶ୍ୟ ସୁଫଳ ଫଳିବ ॥

ଦାସୋବାଚ

କହିଲେ ଦାସେ, ଅଧିକାରୀ । ମୁଁ ଅଛି ମନରେ ବିଚାରି ॥

କଳ ଲଙ୍ଗଳେ ଚାଷ କଲେ । କ୍ଷେତେ ଅଧିକ ଫଳ ଫଳେ ॥
ଆମ୍ଭ ଦେଶରେ ସେ ପ୍ରଣାଳୀ । ହେବକି ନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ?

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ଶୁଣି କହନ୍ତି ଅଧିକାରୀ । କହୁଛି ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବିସ୍ତାରି ॥
କଳ ଲଙ୍ଗଳେ ଚାଷ କଥା । ନୁହଇ ଉଚିତ ସର୍ବଥା ॥
ପଡ଼ିଆ ବଣ ବୁଦା ଆଦି । ପଡ଼ିଥିବ ଯେ ଅନାବାଦି ॥
କଳ ଲଙ୍ଗଳ ଲୋଡ଼ା ତହିଁ । ଅନ୍ୟଥା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ॥
ଅବା ଶ୍ରମିକ ଯେବେ ନାହିଁ । କଳ ଲଙ୍ଗଳ ଲୋଡ଼ା ହୋଇ ॥
ଏହି କାରଣୁ ଯୋଜନାରେ । କଳ ଲଙ୍ଗଳ ପ୍ରସାର ରେ ॥
ନାହିଁଟି ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ । ଦାସେ ଏ କଥା ମନେ ରଖ ॥
ଗାଈଁଲ୍ଲା ଲଙ୍ଗଳରେ ଚାଷ । ଉତ୍ତମ ଅଟଇ ବିଶେଷ ॥
କଳ ଲଙ୍ଗଳ ଚାଷ ପାଇଁ । ସମୟ ଏବେ ଆସି ନାହିଁ ॥
ସମବାୟ ଭ ସୂତ୍ର ଧରି । ତିଆରି ହୋଇବ କିଆରୀ ॥
ଆକାରେ ବୃହତ ହୋଇବ । ଏ କଥା ଯେବେ ସମ୍ଭବିବ ॥
କଳ ଲଙ୍ଗଳେ ସେତେବେଳେ । ଫଳଦା ହେବ ଚାଷ କଲେ ॥
ଏବେ ହୋ, ସେ କଥା ପାଶୋରି ଦେଶୀ ଲଙ୍ଗଳେ ଆଗ୍ରେ କରି ॥
ସାତ ପୁରୁଷୀ ଚାଷ ପନ୍ଥା । ଉତ୍ତମ ଅଟଇ ସର୍ବଥା ॥
ଗ୍ରାମ ଗୋଷ୍ଠୀର ଯେ ଯୋଜନା । ସେହିଟି ଶୁଭର ସୂଚନା ॥
ବିନା ଆୟସେ ଚାଷୀ ଭାଇ । ପାରିବ ସାହାଯ୍ୟ ଟି ପାଇ ॥
ଯୋଜନା କରିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା । "ଜାତୀୟ ସଂପ୍ରସାରଣ" ତା ॥
କର୍ମ୍ମୀଏ ରହି ଏ ବିଭାଗେ । ଶିଖାଇ ଦେବେ ଅନୁରାଗେ ॥
ଚାଷର ଉନ୍ନତ ପ୍ରଣାଳୀ । ଦାସେ ନ ଦୁଅ ମନେ ଭଳି ॥
ସମବାୟର ସୂତ୍ର ଧରି । ଚାଷ ଚଳିବ ଯେଉଁ ପରି ॥
ସାହାଯ୍ୟ,ଶିକ୍ଷା ଦେବେ ଜନେ । ସଂପ୍ରସାରଣ କର୍ମ୍ମୀମାନେ ॥

ଆଗତ ଦଶ ବରଷରେ । ଆଶା ହେଉଛି ବିଶେଷରେ ॥
ଜାତୀୟ ସଂପ୍ରସାରଣର । ଯୋଜନା ହୋଇବ ସଫଳ ॥
ଏହି ବିଭାଗ କର୍ମୀ ସର୍ବେ । କୃଷୀଙ୍କ ସେବାରେ ଆସିବେ ॥
ଆହୁରି କଥା ଏକ ଶୁଣ । ଏମନ୍ତ ହୋଇଛି ବିଧାନ ॥
ମିଳିତ କୃଷି ପ୍ରଚଳନ । ଯାଇଁକି ମିଳିବଟି ଋଣ ॥
ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ଋଣ ଦେବେ । କୃଷୀଏ ଲାଭ ଉଠାଇବେ ॥
ଉନବିଂଶତି ଛୟାଳିଶ । ସତଚାଳିଶ ସାଲ ଶେଷ ॥
ହିସାବ କହୁଅଛି ଶୁଣ । ଦେଢ଼ଟି ଲକ୍ଷ ମୁଦ୍ରା ଋଣ ॥
ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ଦେଇ ଅଛି । ଏ ଋଣ ଏବେ ତ ପଡ଼ିଛି ॥
ଉଣିସି ଶହ ଏକାବନ । ବାଉନ ସାଲର ପ୍ରମାଣ ॥
ସାର୍ଦ୍ଧ ଦ୍ୱାଦଶ କୋଟି ଟଙ୍କା । ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ଋଣ ଲେଖା ॥
ଏ ଋଣ ପୁଣିହିଁ ବଢ଼ିବ । ଏକଶ କୋଟି ଟଙ୍କା ହେବ ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଯୋଜନାର । ବିଧାନେ ହୋଇଅଛି ସାର ॥

ଦାସୋବାଚ

ଶୁଣ ହେ ଅଧିକାରୀ ଭାଇ । କହିବ ଆମ୍ଭକୁ ବୁଝାଇ ॥
କାହୁଁ ମିଳିବ ଏହି ଋଣ । କହ ହେ ତହିଁର ପ୍ରମାଣ ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ପଚାରିଲ ହେ ଦାସେ ଯାହା । ମୁଁ ଏବେ କହୁଅଛି ତାହା ॥
ଅଞ୍ଚଳ ସରକାରଙ୍କର । ଆହୁରି ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କର ॥
ସମବାୟର ବିଭାଗରେ । ଋଣ ମିଳିବ ସହଜରେ ॥
କୃଷୀଙ୍କୁ ସକଳ ସାହାଯ୍ୟ । ମିଳିବ ଏହା ମନେ ହେଜ ॥
ଆହୁରି ଅଛି ଯେ ବିଧାନ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେବ ମନ ॥
ପୁଣି ଯୋଜନା କମିଶନ । ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି ଜାଣ ॥
ସମିତି ମାନ ଗଢ଼ା ହେବ । ସମବାୟ ତା ମୂଳେ ଥିବ ॥

ଉଚିତ ଦରେ କୃଷି ଦ୍ରବ୍ୟ । ବଜାରେ କିଣା ବିକା ହେବ ॥
ଚଳିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସାୟୀ । ସମିତି କରିବଟି ଥାଉ ॥
ନାନା ବିଭାଗେ ବାଣ୍ଟି କରି । ବିକ୍ରୟ ହେବ ଯେଉଁ ପରି ॥
ଚାଷୀର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ମାନ । ସମିତି କରିବ ବିଧାନ ॥
ଏ ସହଯୋଗ ପନ୍ଥା ମାତ୍ର । ସୁପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଅଟେ ଅତି ॥
ସମାଜ, ଅର୍ଥ ନୀତି ବେନି । ଉନ୍ନତ ହେବ ଏହା ଘେନି ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହିଲେ ରହ ରହ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହ ॥
ଏ ସମିତିର କାର୍ଯ୍ୟ କିସ । ବୁଝାଇ କହ ହେ ବିଶେଷ ॥
ଯାହା କହିଲ ଅଧିକାରୀ । ବୁଝିଲୁ ଏବେ ଭଲ କରି ॥
ତୁମ କହିବା ମର୍ମ ଯାହା । ଶୁଣ ମୁଁ କହୁଅଛୁ ତାହା ॥
କୃଷୀକୁ ଟଙ୍କା ଋଣ ଦେବେ । ଦ୍ରବ୍ୟ ବଜାରେ ବିକାଇବେ ॥
ଏତିକି ଭିନ୍ନ ଆଉ କିଛି । ସମିତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କି ଅଛି ?
କୃଷିକୁ ଉତ୍ତମ ବିହନ । ଲୋଡ଼ା ହେବ ତ ଏହା ଜାଣ ॥
ଚାଷୀ ସଙ୍ଗକୁ ଉପକାର । କୃଷୀ ଲୋଡ଼ିବ ଭଲ ସାର ॥
ଏଥି ପାଇଁକି ଭଲ କିଛି । ସମିତି ବିଧାନ କରିଛି ?

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ଏ କଥା ଶୁଣି ଅଧିକାରୀ । କହିଲେ ହସି ହସି କରି ॥
ଦାସେ ହେ ପଚାରିଲ ଯାହା । ସମିତି ମୂଳ ମନ୍ତ୍ର ତାହା ॥
ଏ ସବୁ ସମିତି ବହିବ । ସକଳ ଉନ୍ନତି ଦେଖିବ ॥
ସହଯୋଗର ନୀତି ଧରି । ସମିତି ଏହା ଠିକ କରି ॥
ଯୋଜନା ଲକ୍ଷ୍ୟ କହେଁ ଶୁଣ । ଗ୍ରାମର ସୁପରିକଳନ ॥
ସମବାୟର ସୂତ୍ର ବଳେ । ସଭି ଚଳିବେ ଅବହେଳେ ॥
କୃଷିର ଢଗ ବଦଳାଇ । ଲାଗିବେ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ॥

କୃଷିର ଗବେଷଣା ଥିବ । ପଶୁଣ ଲକ୍ଷ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବ ॥
ଏ ଅର୍ଥ ଯୋଜନା ବିଧାନ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେବ ମନ ॥
ଆଠୁର କେନ୍ଦ୍ର-ଗ୍ରାମମାନ । ବସିବ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରମାଣ ॥

ବ୍ୟାସୋବାଚ

କଥାଏ ନୂଆ ଶୁଣିଲଇଁ । କେନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରାମ ତ ଜଣାନାହିଁ ॥
ଏ କେଉଁ ଜାତି କଳପଣା । କହ ହେ ଅଧିକାରୀ ଜନା ॥
କିପରି ହେବ କେନ୍ଦ୍ରମାନ । କାହିଁ ପାଇଁ କି ଏ ଭିଆଣ ॥
ଏଥିରେ କେଉଁ ଲାଭ ଅଛି । ବୁଝି ମୁଁ ନ ପାରିଲି କିଛି ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

କହନ୍ତି ତପି ଅଧିକାରୀ । ଶୁଣ ହେ କର୍ତ୍ତା ମନ ଡେରି ॥
ଗୋମାତା ଦେଶର ଜୀବନ । ଏହା ତ ଶାସ୍ତ୍ରର ବଚନ ॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତ ଅଟଇ ଗୋଧନ । ଭାରତ ମୂଳ ନୀତି ଜାଣ ॥
ସେହି ନୀତିକୁ ମୂଳ କରି । ଯୋଜନା ଅଛନ୍ତି ବିଚାରି ।
ଚାରି ପାଞ୍ଚୋଟି ଗ୍ରାମ ହେବ । ସେ ପୁଣି ଲାଗି ଲାଗି ଥିବ ॥
ଏଭଳି ଗ୍ରାମ ବସ୍ତୁ ହେବ । କେନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରାମେକ ଗଢ଼ା ଯିବ ॥
ପାଞ୍ଚଶ ଛଡ଼ା ଥିବେ ତହିଁ । ଜନ୍ମିବେ ଭଲ ଗୋରୁଗାଈ ॥
ଉତ୍ତମ ଷଣ୍ଢ ବସ୍ତୁ ହେବେ । ସେମାନେ ଗୋଷ୍ଠରେ ରହିବେ ॥
ବଢ଼ିବ ଗୋଧନ ଦେଶରେ । ଉନ୍ନତି ହେବ ଅକ୍ଳେଶରେ ॥
ଛଅଶ କେନ୍ଦ୍ର ଏହିପରି । ଯୋଜନା ଅଛି ସ୍ଥିର କରି ॥
କେନ୍ଦ୍ର ଆଠୁର ଦେଢ଼ ଶତ । ଖୋଲିବ ଯୋଜନାର ମତ ॥
ତିଆରି ପୁଣି ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ । ବାଛୁରି ହେବେ ପ୍ରଜନନ ॥
ଉତ୍ତମ ଷଣ୍ଢ ଜାତ ପାଇଁ । କଳ୍ପନା ପୁଣି ଅଛି ହୋଇ ॥
ଦୁଇଶ ପଚାଶଟି କେନ୍ଦ୍ର । ବସିବ ଏଥେଁ ନାହିଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ ॥
ଔଷଧ, ଉତ୍ତମ ଭୋଜନ । ଗୋରୁଙ୍କ ଲାଗି ପ୍ରୟୋଜନ ॥

ଯୋଜନା ଅଛୁ ତହିଁ ପାଇଁ । ମନରେ ଭାବନା କ ପାଇଁ ?
ଦାସେ ହୋ,ସହଯୋଗ ବଳେ । ଅସାଧ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ହେବ ହେଳେ ॥
ଭୂମି ସମସ୍ୟା ଅଛୁ ହୋଇ । କହିବ ସକଳ ବୁଝାଇ ॥
ଗଡ ଅଧିକ ହୋଇଲାଣି । ଆଜ ମୁଁ ନେଉଛୁ ମେଲାଣି ॥
ମାର୍ଗଶୀରର ଗୁରୁବାର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜାଟି ଆଜ ସାର ॥
ଆନନ୍ଦ ମନେ ସର୍ବେ ଯାଅ । ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଭୋଗ ପାଅ ॥
ସକଳେ ହୋଇ ଏକମନ । କର ହେ ମଙ୍ଗଳ ବିଧାନ ॥
ହସିବ ଏ ଭାରତ ଭୂଇଁ । ଏଥେଁ ସନ୍ଦେହ ଲେଶ ନାହିଁ ॥
କର୍ମର ମୂଳେ ଏ ଜଗତ । କର୍ମଟି ଏକା ଚିର ସତ୍ୟ ॥
ଆମ୍ଭେ ତ ସ୍ୱାଧୀନ ସନ୍ତାନ । ରଖିବା ଦେଶ ଜାତିମାନ ॥
ସରବେ ହୋଇ ଏକ ମେଳ । ଆନନ୍ଦେ ହରି ହରି ବୋଲ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ଦାସାଧିକାରୀ ସମ୍ବାଦେ ଖାଦ୍ୟ କୃଷି ବିଚାର ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଗ୍ରାମର ଭାଗବତ ଘରେ । ସକଳେ ମିଳି ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳେ ॥
ପୁରାଣ ପାଠ ଶେଷ ହେଲା । ଗ୍ରାମର ବିଚାର ପଡିଲା ॥
ଭଜନ ଦାସେ ସେ ଦିନରେ । ଯାଇ ଅଛନ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତରେ ॥
ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପଥ ଚାହିଁ । ଗ୍ରାମବାସୀଏ ଛନ୍ତି ରହି ॥
ସାଧୁ ପଧାନ ବିଚାରିଛି । ଆଜ ସେ ପଚାରିବ କିଛି ॥
ଜମିଦାରି ତ ଉଠିଗଲା । ରଇତ ପ୍ରଥା ଚାଲୁ ହେଲା ॥
ମଧ୍ୟ-ସ୍ୱତ୍ୱର ଅଧିକାର । ଲୋପ ତ ହୋଇବ ଏଥର ॥
ଭୂମି କର୍ଷଣ ଯେ କରିବେ । ଭୂମିର ମାଲିକ ସେ ହେବେ ॥
ଏ ଭେଦ ଯୋଜନାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି କେଉଁ କେଉଁ କଥା ॥

ଆଜ ସେ କଥାଟି ବୁଝିବା । ମନରୁ ସନ୍ଦେହ ନାଶିବା ॥
ଅଧିକାରୀ ଏ ପ୍ରବେଶିଲେ । ସର୍ବେ ତାହାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଷିଲେ ॥
ପ୍ରଧାନ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ । ମନର କଥା ପଚାରଇ ॥

ପ୍ରଧାନୋବାଚ

କହନ୍ତୁ ଆହେ ଅଧିକାରୀ । ଉଠିତ ଗଲା ଜମିଦାରୀ ॥
ଏଣିକ କି ହେବ ବିଚାର । ଶୁଣିବା ପାଇଁ ମନ ମୋର ॥
ମଧ୍ୟ-ସ୍ୱତ୍ୱର ଅଧିକାର । ଲୋପ ତ ହୋଇବ ଏଥର ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଯୋଜନାରେ । ବିଧାନ ହୁଏ କି ପ୍ରକାରେ ॥
ଏଥିକୁ ପଚାରଇଁ କହୁ । ଜାଣିବା ପାଇଁ ମନ ଅଛୁ ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

କହିଲେ ତହୁଁ ଅଧିକାରୀ । ଶୁଣ ହୋ ଯା ଅଛ ପଚାରି ॥
ମଧ୍ୟ-ସ୍ୱତ୍ୱର ଅଧିକାର । ଲୋପ ତ ହୋଇବ ମୂଳର ॥
ସମବାୟର ସୂତ୍ରେ ଜାଣ । ହୋଇବ ନୂତନ ଭିଆଣ ॥
ନବୀନ ସାମାଜିକ ସଂସ୍ଥା । ହୋଇଛୁ ଏଥିରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
‘କୋଠଚାଷ’ ସେ ବୋଲାଇବ ଚାଷେ ସମସ୍ତେ ଯୋଗ ଦେବ ॥
ଗ୍ରାମର ଯେତେ ଭୂମିଥିବ । ସକଳେ କୋଠରେ ଚଷିବ ॥
ଭୂମିର ହୋଇବ ଉନ୍ନତି । ବଢ଼ିବ ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ॥
ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ । ବଢ଼ିବା ବିଚାରଟି ଆଗ ॥
କଥାଏ କହୁଛି ଆହୁରି । ଯୋଜନା ହୋଇଛି ଯେପରି ॥
ନିଜର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ । ଯେ ଯେତେ ଭୂମି ରଖୁଥିଲେ ॥
ସେ ପ୍ରଥା ଅଚଳ ହୋଇବ । ତହିଁ କି ବାଧା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବ ॥
ଯୋଜନା କମିଶନ ମତ । ସାଧିତ ହେବ ଜନହିତ ॥
ଗୋଟିଏ ହଳ ସାହାଯ୍ୟରେ । ଯେ ଭୂମି ଚାଷ ହୋଇପାରେ ॥
ତହିଁର ତିନିଗୁଣା ଭୂମି । ରଖିବେ ମାତ୍ର ଗୃହ ସ୍ୱାମୀ ॥

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ପାଇଁ । ଏହି ନିୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ ॥
ଯୋଜନା ପୁଣି କହୁଛନ୍ତି । ଭୂମିର ଚାଷୀ ଯେ ଅଟନ୍ତି ॥
ପାଞ୍ଚବରଷ କାଳ ଯାଏ । ରହୁଥିବେ ସେ ସେହି ଠାଏ ॥
ଦଖଲ ଉଚ୍ଛେଦ ନୋହିବ । ଚାଷୀ ଏ ସୁଯୋଗ ଲଭିବ ॥
ଭୂମିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଯେ କ୍ଷେତ । ତହୁଁ ଚତୁର୍ଥ ଅଂଶ ମାତ୍ର ॥
ରାଜସ୍ୱ ରୂପେ ଚାଷୀ ଦେବ । ଏଥିରୁ ଅଧିକ ନୋହିବ ॥

ପଧାନୋବାଚ

ପଧାନ କହଇ ବୁଝିଲି । ଏ କଥା ଜାଣି ମୁଁ ନ ଥିଲି ॥
ମୁଁ ଅଟେ ଜଣେ ଭାଗଚାଷୀ । କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷେଁ ଭାଗ ଚଷି ॥
ଜମିଦାରଙ୍କ ନିଜ ଚାଷ । ଭୂମିରୁ ଚଷେଁ କିଛି ଅଂଶ ॥
ପୁଣି ମୋ ବ୍ୟବସାୟ କରି । ଆସିଛି କିଛି ଟଙ୍କା ଧରି ॥
କହଇ ଭୂମି କିଣ ବାପା । ଭାଗ ଚାଷରେ ନାହିଁ ନଫା ॥
ଯେ ଭୂମି ମୁହିଁ ଚଷୁ ଅଛି । ସେ ଖଣ୍ଡି କିଣିବି ଭାବୁଛି ॥
ବହୁତ ମାଗୁ ଅଛି ମୁହିଁ । ଜାଣି ଥିଲେ ତା ଦିଅ କହି ॥

ଅଧିକାରୀରୁବାଚ

ଏ କଥା ଶୁଣି ଅଧିକାରୀ । କହନ୍ତି ଦେଖିବା ବହୁତ ॥
ହାତ ଚାଷକୁ ଛାଡ଼ ଯାହା । ତହୁଁ ବଳକା ହେଲେ ତାହା ॥
ସେ ଭୂମି-ଅଧିକାରୀଙ୍କର । ନାହିଁ ତହିଁରେ ଅଧିକାର ॥
ଜମିଦାରଙ୍କଠାରୁ ତୁମ୍ଭେ । କିଣି ପାରିବ ତାକୁ ଏବେ ॥

ପଧାନୋବାଚ

ଏ କଥା ଶ୍ରବଣେ ପଧାନ । କହେ ଆନନ୍ଦ ହେଲା ମନ ॥
ମୁଁ ସିନା କିଣିବି ବୋଲୁଛି । ଆହୁରି ପ୍ରମାଦ ତ ଅଛି ॥
ଜମିଦାରଙ୍କ ପାଶେ ଯେବେ । 'ଜମି କିଣିବି' କହେ ତେବେ ॥

କେଜାଣି କେତେ ମୂଲ ତାର କହିଲେ ବଳ କାହିଁ ମୋର ?
ତହିଁକ ସହଜ ଉପାୟ । ଥିଲେ ହେ ଅଧିକାରୀ କହ ॥

ଅଧିକାରୀଉବାଚ

କହିଲେ ଅଧିକାରୀ ହସି । ପ୍ରଧାନ ଭାବ ନାହିଁ କିଛି ॥
ଜଇର କେତେ ଗୁଣ ଦର । ସ୍ଥିର କରିବେ ସରକାର ॥
ପ୍ରଥମେ ବୁଝି ସ୍ଥିର କର । ସେ ଭୂମି ଜମିଦାରଙ୍କର ॥
ନିଜ ବୃଷର ମାତ୍ରା ଯାହା । ଅଧିକ ଅବା ଊଣା ତାହା ॥
ଯେବେ ଅଧିକେ ତାହା ଥିବ । ତୁମ୍ଭେ ତା ସହଜେ କିଣିବ ॥
ଦରକୁ ନ କର ଭାବନା । ତହିଁକି ରହିଛି ଯୋଜନା ॥
ଯେବେ ହେ ଧନଟି ନ ଥିବ । କିସ୍ତିରେ ପଇଠ କରିବ ॥
ଏ ଅଟେ ଯୋଜନାର ମତ । ନୋହିବ ଏଥୁଁ ବିପରୀତ ॥
କୃଷୀଏ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ । ସକଳେ ହରି ବୋଲ ଦେଲେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ଭୂମି ସମସ୍ୟା କଥନେ
ନାମ ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଫେରିଲେ ଦାସେ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ମିଳିଲେ ଭାଗବତ ଘରେ ॥
ସକଳେ ହୋଇ ହସ ହସ । ବୋଇଲେ ଦାସେ ଆସ ଆସ ॥
କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଥିଲ । କାହିଁକି କାଲି ତ ନ ଥିଲ ॥
ଅଧିକାରୀଏ ଆସିଥିଲେ । ଭୂମି ସମସ୍ୟା ସେ କହିଲେ ॥
ଦାସେ କହିଲେ ଶୁଣ ଭାଇ । ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣ ଯାଇ ॥
ଆଜି ମାଧବ ଅଧିକାରୀ । ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ସଭା କରି ॥
ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀର ଯୋଜନାର । ହୋଇଛି ବିଶେଷ ବିସ୍ତାର ॥

ମିଶ୍ରେ ସେ କଥା ଜାଣି ଥିବେ । ଆସିଲେ ବୁଝାଇ କହିବେ ॥
ଏକାଳେ ମିଶ୍ରେ ପ୍ରବେଶିଲେ । ସକଳେ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ ॥
ମଧ୍ୟରେ ଦେଲେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି । ମିଶ୍ରେ ବସିଲେ ଚକାମାଡ଼ି ॥
କହିଲେ ହସ ହସ ହୋଇ । ସକଳ କୁଶଳ ତ ଭାଇ ?
କାହାନ୍ତି ଅଧିକାରୀ ନନା । ସଭା ଅଶୋଭା ତାଙ୍କ ବିନା ॥
ଡାସେ କହିଲେ ଅଧିକାରୀ । ଯାଇଅଛନ୍ତି ସଭା କରି ॥
ଡାକ ଆସିଲା ତାଙ୍କ ଘରେ । ଶୁଣିଲି ଆସିବେ ଉଚ୍ଛୁରେ ॥
କ୍ଷେତ୍ର ପାଳଙ୍କ ବର ମୂଳେ । ସଭା ବସିଛି ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳେ ॥
ସଡ଼କ ହୋଇବ ତିଆରି । ମିଶି ଅଛନ୍ତି ଗ୍ରାମ ଗୃହି ॥
ସମାଜ ଆଉ ଅର୍ଥନୀତି । କି ରୂପେ ଲଭିବ ଉନ୍ନତି ॥
ସଭା ବସିଛି ସେଥିପାଇଁ । ଅଧିକାରୀଏ ଛନ୍ତି ଯାଇଁ ॥
ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀର ଏ ଯୋଜନା । ଏହା ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଥିଲେ ଜଣା ॥
କହ ହେ ସକଳ ବୁଝାଇ । ଗ୍ରାମବାସୀଏ ଅଛୁଁ ଗୃହୀଁ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଭାଇ । କହୁଛି ସକଳ ବୁଝାଇ ॥
ଯୋଜନା ବଳେ ହେବ ଯାହା ତୁମ୍ଭେ ହେ ମନେ ରଖ ତାହା ॥
ଉନ୍ନତ କୃଷିର ବିଧାନ । ଲକ୍ଷଟି ଏଥିରେ ପ୍ରଧାନ ॥
ଆଉରି ବିବିଧ ଉନ୍ନତି । ଅଟଇ ଯୋଜନାର ନୀତି ॥
ଗ୍ରାମର ମଙ୍ଗଳ ଭିଆଣ । କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଉନ୍ନୟନ ॥
ପଡ଼ିବ ବନ୍ଧ ବାଡ଼ ମାନ । ସଡ଼କ ହୋଇବ ନିର୍ମାଣ ॥
ଏହି ଯୋଜନା ଚଳାଇବ । ସର୍ବଥା ଉନ୍ନତି ହୋଇବ ॥
ଏଥିକୁ ଗ୍ରାମବାସୀ ଯେତେ । ମେଳରେ କରିବେ ସମସ୍ତେ ॥
ବିଶେଷ କଥା ଅଛି ଯାହା । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ କହେ ତାହା
ସରକାରଙ୍କ କର୍ମଚାରୀ । କରନ୍ତୁ ଏ କଥା ବିଚାର ॥

ବସିଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇବ । ସକଳ ଯୋଗ ପଣ୍ଡ ହେବ ॥
ଏଣୁ ହେ ହୁଅ ତତପର । ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟ ଆପେ କର ॥
କେବଳ ଏତିକ ମାତର । ସାହାଯ୍ୟ ହେବେ ସରକାର ॥
ଗ୍ରାମ ସେବକ ଜଣେ ଜଣେ । ରହିବେ ଏବେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ॥
ଆସନ୍ତା ଦଶ ବରଷରେ । ଆମ୍ଭ ଭାରତ-ବରଷରେ ॥
ସେବକେ ସକଳ ଗ୍ରାମରେ । ରହିବେ ଯୋଜନା କ୍ରମରେ ॥
ଏମାନେ ଉପଦେଶ ଦେବେ । ଉନ୍ନତ କୃଷି କରାଇବେ ॥
ଏହି ଯୋଜନା ଅନୁକ୍ରମେ । ହେଲାଣି କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ॥
ଏବେଟି ପଞ୍ଚାବନ ସ୍ଥାନେ । ସେବକ ଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ ॥
ଆହୁରି ପଞ୍ଚାବନ ଗୋଟି । ଯୋଜନା ସିଦ୍ଧ ହୋଇବ ଟି ॥
ଆସନ୍ତା ବରଷକେ ଜାଣ । ଏବଧି ହେବ ସମାଧାନ ॥
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ତିନଗୋଟି । ଅଞ୍ଚଳେ ହୋଇବ ବିଭକ୍ତ ॥
ପ୍ରତି ଅଞ୍ଚଳେ ଶତ ଗ୍ରାମ । ଅଟଇ ଯୋଜନାର କ୍ରମ ॥
ଷାଠିଏ ସହସ୍ର ହଜାର । ବସନ୍ତି ଥିବଟି ଲୋକର ॥
ଏହି ଅଞ୍ଚଳମାନ ପୁଣି । ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଟି ଗ୍ରାମ ଘେନି ॥
କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଞ୍ଚଳେ ଭାଗ ହେବ । ଏ କଥା ଅନ୍ୟଥା ନୋହିବ ॥
ଗ୍ରାମସେବକ ଏହି ସ୍ଥାନେ । ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଜଣେ ଜଣେ ॥
ବିବିଧ ଉନ୍ନତି ବିଧାନ । ସାଧନ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହିଲେ ମିଶ୍ରେ ଶୁଣ । କହିଲ ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ॥
ବିସ୍ତାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବ । ଶୁଣି ସନ୍ଦେହ ମନୁ ଯିବ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ଶୁଣ ଚେତେବେ । ତାହା ମୁଁ କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ପଡ଼ିଆ ଭୂମିକୁ ଉଠିଆ । ଉତ୍ତମ ଖତ ସାର ଦିଆ ॥

ଭଲ ବିହନ ଯୋଗାଇବା । ଗାଈଗୋରୁଙ୍କ ଯତ୍ନ ନେବା ॥
ଗ୍ରାମରେ ସଡ଼କ ପକାଇ । ଯୋଗ କରିବେ ତାକୁ ନେଇ ॥
ପ୍ରଧାନ ରାଜ ପଥ ଭୁଲେ । ଏ ସବୁ ଯୋଜନାର ମୂଳେ ॥
ଗ୍ରାମର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂବିଧାନ । ଉତ୍ତମ ପାନୀୟ ଯୋଗାଣ ॥
ମଶା ମାଛିଙ୍କ ନିବାରଣ । ହେବ ଏ ଯୋଜନାର କର୍ମ ॥
ବଢ଼ାଇ, କମାର, କୁମ୍ଭାର । ଗ୍ରାମର ଯେତେ କାରିଗର ॥
ଉତ୍ତମ ତାଲିମ ପାଇବେ । ସହଜେ ଶିଳ୍ପ ବଢ଼ାଇବେ ।
ସକଳେ ହୋଇବେ ଶିକ୍ଷିତ । ବିବିଧ କର୍ମରେ ପ୍ରାଷିତ ॥
ଏ ଆଦି ଯେତେ କର୍ମମାନ । ସକଳ ଯୋଜନା ବିଧାନ ॥
ଏ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଯୋଜନାର । ସହାୟ ଏବେ ସରକାର ।
ଦେଉଅଛନ୍ତି କିଛି ଧନ । ଏ ଅନ୍ତେ କରନ୍ତୁ ମନ ॥
ଭାରତେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଆକାରେ ॥
ଉନ୍ନତ ଯୋଜନାର ସଂସ୍ଥା । ଚଳବ ରହିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ଆଜନ୍ତୁଁ ହୁଅ ସାବଧାନ । ଆପଣା କର୍ମେ ଦିଅ ମନ ॥
ଶୁଣି ସକଳ ଗ୍ରାମବାସୀ । ମନେ ହୋଇଲେ ଅତି ଖୁସି ॥
ରାତ୍ର ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଦିନ ସଭା ମଙ୍ଗଳିଲା ॥
ଯୋଜନା ସଫଳତା ଭାଳି । ସକଳେ ଦେଲେ କରତାଳି ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଯୋଜନା
ପ୍ରଣାଳୀ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ପଞ୍ଚମୋଧ୍ୟାୟ ।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ପର ଦିବସ ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳେ । ଗ୍ରାମର ଭାଗବତ ଆଳେ ॥
ମିଳିଲେ ସର୍ବେ ଗ୍ରାମବାସୀ । ଅଧିକାଂଶ ଏ ଛନ୍ତି ଆସି ॥
ସାଧୁ ପଧାନ ପସ୍ତୁରଇ । ଯୋଜନା କଥା ଶୁଣିଲଇଁ ॥

ଜଳ ମଣ୍ଡାଣ ଲାଗି କରୁଛୁ । ଯୋଜନା ମଧ୍ୟରେ କି ଅଛୁ ?
କ୍ଷେତରେ ଜଳ ନ ମାଡ଼ିଲେ । କି ହେବ ଉନ୍ନତି ଭାଳିଲେ ?
କହନ୍ତୁ ଅଧିକାରୀ ଭାଇ । କଥ ଉଡ଼ିବା ଶୁଣୁଥାଇଁ ॥
କପର୍,କେବେ ହେବ ତାହା । ବୁଝାଇ କହିବେ ସେ ଏହା ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

କହୁଛି ଶୁଣ ହେ ପ୍ରଧାନ । ଏ ଜଳସେଚନ ବିଧାନ ॥
ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଅଧିକାରୀ । ଶୁଣ ସକଳେ କର୍ଣ୍ଣ ଡେରି ॥
ଉଣିଶିଶହ ପଞ୍ଚାଶତ । ସାଲରେ ସର୍ବେ ଦେଖିଛ ତ ॥
ମୋଟେ ଭୂମିର ପରିମାଣ । ଜଳଟି ମାଡୁଥିଲା ଜାଣ ॥
ଯୋଜନା ଫଳ ଶୁଣ ଭାଇ । କେତେ ଅଧିକ ତହୁଁ ହୋଇ ॥
କୋଟିଏ ଶତାନବେ ଲକ୍ଷ । ଗୁଣରେ ବଢ଼ିବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
ଅଧିକ ହେବ ଉତପନ୍ନ । ଏକଥା ନିଶ୍ଚିତରେ ଘେନ ॥
ଆଜି ଯେ ନଦୀ ବନ୍ଧମାନ । ଯୋଜନା କରୁଛି ନିର୍ମାଣ ॥
ତା ଫଳେ ଯୋଜନାର ଶେଷେ ଜଳ ତ ମାଡ଼ିବ ବିଶେଷେ ॥
ଏକର ପଞ୍ଚାଅଶୀ ଲକ୍ଷ । ଜଳ ଚରିବ ଅଛି ଲକ୍ଷ୍ୟ ॥
ବିଜୁଳି ଶକତି ଆବର । ତହିଁରୁ ହୋଇବ ପ୍ରସାର ॥

ପ୍ରଧାନୋବାଚ

ସାଧୁ ପ୍ରଧାନ ଏହା ଶୁଣି । ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛେ ପୁଣି ॥
ଆମ୍ଭ ଦେଶ ତ ନୁହେଁ ସାନ । କେବଳ ନଦୀ ବନ୍ଧମାନ ॥
ଆମ୍ଭ ପ୍ରଦେଶେ ହେଲେ ସବୁ କିଫଳ ଲାଭ ହେବ ବାବୁ ?
ଦେଶ ସୁଖରେ ଥିଲେ ସିନା । ନ ଥିବ କାହାରି ଭାବନା ॥
ସମସ୍ତେ ସୁଖରେ ରହିବା । ଦେଶ ମଙ୍ଗଳ ବଢ଼ାଇବା ॥
ନଦୀ ତ ବହୁ ସ୍ଥାନେ ଅଛି । ବନ୍ଧ କେଉଁଠି ପଡୁଅଛି ॥
ଶୁଣିବା ପାଇଁ ମନ ମୋର । କଥାକୁ ମନରେ ନ ଧର ॥

ସଂସାର ସୁଖେ ଆମ୍ଭେ ସୁଖୀ । ସଂସାର ଦୁଃଖେ ହେବା ଦୁଃଖୀ ॥
ବନ୍ଧ କେବଳ ଏହିଠାରେ । ପଡ଼ିଲେ କି ଲାଭ ତର୍କରେ ?

ଅଧିକାଷ୍ଟ ଉବାଚ

କହନ୍ତି ହସି ଅଧିକାଷ୍ଟ । ସୁଖୀ ମୁଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି କଷ୍ଟ ॥
ଦେଶରେ ବଢ଼ିଲେ ସଂପଦ । ସକଳେ ହୋଇବା ଆନନ୍ଦ ॥
ନୋହିଲେ ଆମ୍ଭେ ସୁଖେ ଥାଇ କି ଲାଭ ସତେ ହେବ ଭାଇ ?
ଆମ୍ଭେ ଖାଇବା, ସୁଖେ ଥିବା । ଭାଇର ମରଣ ଦେଖିବା ॥
ଏ ନୁହେ ଭାରତୀୟ ନୀତି । ଏ ଜାତି ନୁହେଁ ଆତ୍ମ ସାର୍ଥୀ ॥
ଯୋଜନା ବସୁଅଛି ଯାହା । କହୁଛି ଏବେ ଶୁଣ ତାହା ॥
ବହୁତ ସ୍ଥଳେ ବନ୍ଧମାନ । ହେବଟି ଯୋଜାନା ପ୍ରମାଣ ॥
ପଞ୍ଜାବ, ପେପ୍‌ସୁ, ରାଜସ୍ଥାନ । ବାଖରା ନାଙ୍ଗଲ ତା ନାମ ॥
ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ ବହାରରେ । ଦାମୋଦରର ନଦୀ ଜଳେ ॥
ଉତ୍କଳେ ହୀରାକୁଦ ବନ୍ଧ । ଯୋଜନା କରିଛୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ॥
ହାଇଦ୍ରାବାଦ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ । ତୁଙ୍ଗଭଦ୍ରାରେ ବନ୍ଧ ଦେଲେ ॥
ବଢ଼ିବ ସଂପଦ ଦେଶର । କଲ୍ୟାଣ ଅଟେ ଯୋଜନାର ॥
ନନ୍ଦୀ-ଭବାନୀ ବନ୍ଧ ଦେଇ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ହେବ ମହା ଧନୀ ॥
ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗେ ମୟୁରାକ୍ଷୀ । ଯୋଜନା ଜଳେ ଅଛୁ ରଖି ॥
ବୋମ୍ବାଇ ଯୋଜନା ପ୍ରବନ୍ଧ । ନନ୍ଦ ତପ୍ତୀରେ ପଡ଼େ ବନ୍ଧ ॥
ଓଡ଼ିଶା ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ମଧ୍ୟସ୍ଥ । ଉଞ୍ଜୁମା କଥା ଜାଣିଛ ତ ॥
ମାଛକୁଣ୍ଡର ନଦୀ ଜଳେ । ବିଜୁଳି ଯୋଜନା ତ ଚଳେ ॥
ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ପାଇଁ । ସାରଦା ଯୋଜନା ଚଳଇ ॥
ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ । ଶେଷ ବରଷ ଦୁଇଟିରେ ॥
ଆହୁରି କଥାଏ କହୁଛୁ । ପାଞ୍ଚ ପ୍ରଧାନ ନଦୀ ବାଛୁ ॥
ବନ୍ଧ ପଡ଼ିବ ଠାବେ ଠାବେ । ନାମ ମୁଁ କହୁଥାଇଁ ଏବେ ॥

ମଧ୍ୟଭାରତ ରାଜସ୍ଥାନ । ଚମ୍ବଲ ଯୋଜନା ତା ନାମ ॥
ବମ୍ବେରେ କୋଏନା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତାବ ହୋଇଛି ଠିକଣା ॥
ଆନ୍ଧ୍ରର ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶେ । ରାଇହାଣ୍ଡର ଯୋଜନା ସେ ॥
ହାଇଦ୍ରାବାଦ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ । କୃଷ୍ଣା ଯୋଜନା ବୋଲନ୍ତାରେ ॥
ପଞ୍ଚଲ ତିନ ଯୋଜନାର । ପ୍ରଥମ ଭାଗର ବିସ୍ତର ॥
ଯୋଜନା କରୁଛି ଗ୍ରହଣ । ନିଶ୍ଚିତ କଥା ମନେ ଘେନ ॥

ପ୍ରଧାନବାଚ

ପ୍ରଧାନ ଶୁଣି ହସ ହସ । ପଚ୍ଛରେ କରି ହେ ପ୍ରକାଶ ॥
ଯେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନର । ଯୋଜନା ହୋଇଛି ବିସ୍ତର ॥
କି ରୂପେ ତାହା ଉପକାରୀ । ହୋଇବ କହ ଅଧିକାରୀ ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

କହନ୍ତି ଅଧିକାରୀ ଶୁଣ । ଏ ସବୁ ସହଯୋଗୀ ଜାଣ ॥
ସୁବିଧା ସ୍ଥଳ ଯହିଁ ଅଛି । ବୃହତ୍ ଯୋଜନା ହେଉଛି ॥
ନଭୂବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଯୋଜନାର । ପ୍ରସ୍ତାବ ହୋଇଛି ବିସ୍ତର ॥
କ୍ଷୁଦ୍ର ଯୋଜନା ଫଳମାନ । କହୁଛି ଶୁଣି ହେ ପ୍ରଧାନ ॥
କୋଟିଏ ବାର ଲକ୍ଷ ଭୂମି । ଏକର ତଳେ ପଡ଼ିମାଣି ॥
ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନାରେ । ଫଳବା ହେବା ଗଣନାରେ ॥
ଯୋଜନା କରିଛି ଗ୍ରହଣ । ବିବିଧ ସ୍ଥଳେ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ॥
ଚବିଶ ଲକ୍ଷ ଟନ ଶସ୍ୟ । ଅଧିକ ଫଳିବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଯୋଜନା ସଫଳତା ପାଇଁ । ଆମ୍ଭ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ଭାଇ ॥
ବିସ୍ତରିଛନ୍ତି ସରକାର । ତୁଲାଇବାକୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଭାର ॥
ଏଥିକୁ ଲୋଡ଼ା ବହୁଧନ । ତେଣୁ ହେ ଜନସାଧାରଣ—
ଋଣ ରୂପରେ ଧନ ଦେଲେ । ଯୋଜନା ନିର୍ବା ହେବ ଭଲେ ॥
ଅଥବା ଉନ୍ନତି-ମୂଳକ । କର ଦିଅନ୍ତୁ ଦେଶ ଲୋକ ॥

ଦବା ଅଧିକ ଜଳକର । ଏହା ହିଁ ସହଯୋଗ ମୂଳ ॥
ଗଢ଼ିବା ସମବାୟ ସଙ୍ଘ । ସମସ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ।
ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାରୁ । ଫଳେ ମିଳିବ ଯେଉଁ ଜଳ ।
ତହିଁର ସତ ଉପଯୋଗ । କଲେ ହୋଇବ ସହଯୋଗ ॥
ଅଥବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ । ଜଳସେଚନ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେବେ ॥
ନିଜ ସୁବିଧା ଅନୁଯାୟୀ । କରି ପାରିବେ କେନ୍ଦ୍ର କେନ୍ଦ୍ର ॥
କୃଷିର ଉନ୍ନତି ହୋଇବ । ଯୋଜନା ଫଳବନ୍ତ ହେବ ।

ପ୍ରଧାନୋବାଚ

ପଧାନ କହଇ ଏଥର । ଏତ ଆମ୍ଭର ଉପକାର ॥
ଯୁଗ ଯୁଗକୁ କହିଥିବ । ଅଧିକ ଶସ୍ୟ ଉପୁଜିବ ॥
ଆମ୍ଭର ଧନ ଆମ୍ଭେ ଖାଇ । କାଳ କାଟିବା ସୁଖେ ଥାଇ ॥
ଯାହା କହିଲ ଅଧିକାରୀ । ମନ ମାନିଲା ଶୁଣି କରି ॥
ଯେ ଅବା ପାରେ ଯେଉଁ ମତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ସମସ୍ତେ ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

କହନ୍ତି ଅଧିକାରୀ ନନା । ଆଉ କଥାଏ ଜାଣିଛନା ?
ପାଞ୍ଚଶ ଷାଠିଏ ହଜାର । ଗ୍ରାମ ଅଟଇ ଭାରତର ।
ତିନି ହଜାର ଗ୍ରାମ ପ୍ରାୟ । ପାଉଛନ୍ତି ବିଜୁଳି ସହାୟ ॥
ଅଧିକ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ । ଯୋଜନା ସଂସ୍ଥା ବିଚାରଇ ॥
ହୋଇବ କୃଷିର ଉନ୍ନତି । ଶିଳ୍ପରେ ବଢ଼ିବ ସଂପତ୍ତି ॥
ନୁହଇ ଏତିକ କେବଳ । ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତିର ଯେ ଫଳ ॥
କହୁଛି ଶୁଣ ହେ ପଧାନ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେବ ଗ୍ରାମ ମାନ ॥
ସହର ପରି ଗ୍ରାମ ହେବ । ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ବଢ଼ିବ ॥
ଏଥି ପାଇଁକି ସରକାର । ଋଣ ଦେବାକୁ ତତପର ॥
ସମବାୟର ସୂତ୍ରେ ନେବେ । ଏ ଋଣ ଗ୍ରାମବାସୀ ସର୍ବେ ॥

ହୋଇଛୁ ଯୋଜନା ବିଧାନ । ଏ କଥା ଜାଣ ହେ ପ୍ରଧାନ ॥
ଶୁଣିଲେ ଏସନ ସଂବାଦ । ସକଳେ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦ ॥
କହେ ପ୍ରଧାନ ହସି ହସି । ହେ ପ୍ରଭୁ ବଇକୁଣ୍ଠବାସୀ ॥
ତୁମ୍ଭେ ହେ କର ଆଶୀର୍ବାଦ । ସଫଳ ହେଉ ଏ ସମ୍ବାଦ ॥
ଦିଅ ହେ ଜନ-ମନେ ବଳ । ହେ ପ୍ରଭୁ, କରୁଣାସାଗର ॥
ତୁମ୍ଭ ପଦରେ ଚିତ୍ତ ଥାଉ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧି ଦିନ ଯାଉ ॥
ସକଳ ଭେଦ ଭାବ ଭୁଲି । ଆନନ୍ଦେ ବୋଲ ହରି ହରି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ଜଳସେଚନ ବିଧାନ
କଥନେ ନାମ ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦେଉଳେ ଶଙ୍ଖ ବାଜିଲାଣି । ସନ୍ଧ୍ୟା ଆରତି ସରିଲାଣି ॥
ମେଘେ ଖେଳୁଛୁ ଗୋଟା ଜହ୍ନ । ବହୁଛି ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ॥
ଗ୍ରାମବାସୀଏ ସତ୍ବରରେ । ବସିଲେ ମଣ୍ଡପ ଆଗରେ ॥
ଗ୍ରାମର ସୁଖ ଦୁଃଖ ଯେତେ । କଏ ସେ କହିଗଲେ କେତେ ॥
ଯାହା ମନକୁ ଯା ପାଇଲା । ସେ କେତେ ପ୍ରକାର କହିଲା ॥
ଭଜନ ଦାସେ ବସିଥିଲେ । ଆରତି ମନ୍ତ୍ର ଜପୁଥିଲେ ॥
କାନେ ତ ସବୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟା ତାଙ୍କର ଶେଷ ହେଲା ॥
କହିଲେ ବାବୁ, ସବୁ ଛାଡ଼ । ଘର କଥାକୁ ଆଗେ ବାଡ଼ ।
କୃଷି ଲାଗି ତ ସରକାର । ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଆଗଭର ॥
ଶିଳ୍ପକୁ ଦେଲେ କି ପଟୁଇ । ସେ କଥା ମୁହିଁ ପଚାରଇ ॥
କହନ୍ତୁ ଅଧିକାରୀ ବାବୁ । ଜାଣି ଅଛନ୍ତି ଯାହା ସବୁ ॥

ଅଧିକାଶ୍ୱ ଉବାଚ

ହସି କହନ୍ତ ଅଧିକାଶ୍ୱ । ବସ୍ତୁର ନୁହଇ ସେପଣ ॥
ଚଉଗଣବେ କୋଟି ଟଙ୍କା । ଏ ପଦେ ହୋଇଅଛୁ ଲେଖା ॥
ଦେଶରକ୍ଷାକୁ ଗୁରୁ ଦେଇ । ବହୁ ପ୍ରକାର ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ॥
ବ୍ୟୟ ହେବଟି ଏ ବାହାରେ । ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉନ୍ନତିରେ ॥
ଆହୁରି କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ । ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ଅଛୁ ରହି ॥
ବୃହତ ଶିଳ୍ପ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଗଢ଼ିବେ ଶିଳ୍ପପତି ଗଣ ॥
କୃଷି ଶିଳ୍ପର ବିକାଶରେ । ଧନ ଯୋଗାଣ ଏକହରେ ॥
ସମ୍ପଦପର ନୁହେଁ ଜାଣ । କାହିଁ ମିଳିବ ଏତେ ଧନ ?
ଦାସେ ହୋ ମନରେ ବିଚାର । ଖାଇବା କଥା ମୂଳ କର ॥
ଆଗେ ଖାଇଲେ ବାପ ନାମ । କାଳହୁଁ ଏହା ତ ପ୍ରମାଣ ॥
କୃଷି ବିହୀନେ ସର୍ବନାଶ । କାହୁଁ ବା ଜୀବନରେ ଆଶ ?
ଏଣୁ କୃଷିକୁ ଆଗ କରି । ଯୋଜନା ଅଛୁଟି ବିସ୍ତାରି ॥
ଏ ଅର୍ଥେ ବହୁ ପରିମାଣ । ବ୍ୟୟ ହୋଇବ ଏ ପ୍ରମାଣ ॥
ବିଜୁଳି ଶକ୍ତି ପାଇଁ ଯାହା । ଲାଗୁ ହେଉଛୁ ବୁଝ ତାହା ॥
ଶିଳ୍ପ ବିଗରେ ବ୍ୟୟ ସେ ତ । ଏକଥା ନୁହେଁ ଅନୁଚିତ ॥
ବୃହତ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତି ପାଇଁ । ଯାହା ଯୋଜନା ଅଛୁ ହୋଇ ।
ବହୁଳ ଅଂଶଟି ତହିଁରୁ । ବ୍ୟୟିତ ହେବ ସରକାରୁ ॥
ବାକ ଯେ ଧନ ଲୋଡ଼ା ହେବ । ବାହାରୁ ସେଥାଣ୍ଟ ଉଠିବ ॥
ଏ ଭଳି ଆଶା ବାନ୍ଧି ମନେ । ଯୋଜନା ଲଗିଛୁ ତା କର୍ମେ ॥

ଦାସୋବାଚ

କହଇ ଶ୍ରୀ ଭଜନ ଦାସ । ଶୁଣି ହୋଇଲ ମନ ତୋଷ ॥
କହନ୍ତୁ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟରେ । କି ଜାତି ଶିଳ୍ପ କି ପ୍ରକାରେ ॥
କରିବା ପାଇଁ ଉପଜାତ । ବିଧିରେ ରହିଛୁ ସଙ୍କେତ ॥

ମୋ ଜାଣିବାରେ କହୁଅଇଁ । ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାପାଇଁ ॥
ଅଛି ଯେତେକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି । ହୋଇଲେ ଉତ୍ତମ ନିଯୁକ୍ତି ॥
ଦେଶର ଖାଦ୍ୟପେୟ ପାଇଁ । ଅଭାବ କିଛି ହେବ ନାହିଁ ॥
ବଳିବ ସେଥିରୁ ଆବର । ବିଦେଶେ ହେବ କାରବାର ॥
ତେଣୁ ହେ ନୁହଇ ଯୁକତି । ବଢ଼ାଇବାର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ॥
ଯହିଁରୁ ଖାଦ୍ୟପେୟ ଆଦି । ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଛି ଅବଧି ॥
ଆଉ କାହିଁରେ ସରକାର । ବ୍ୟୟକୁ କରନ୍ତୁ ବିସ୍ତର ॥
ସେ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମନ । କହ ହେ ତହିଁର ବିଧାନ ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଅଧିକାରୀ । ସେ କଥା କହୁଛି ଆତୁର ॥
କୋଟିଏ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ । ଏମନ୍ତେ ଯେଉଁ ଶିଳ୍ପଯାକ ॥
ନିଜ ହାତରେ ସରକାର । କରିବେ ତାର କାରବାର ॥
ଇସ୍ପାତ, ସିମେଣ୍ଟ, ଇଞ୍ଜିନ । କଳକବଜା ଟେଲିଫୋନ ॥
ଜାହାଜ, ତାର, କପା, ଲୁଣ । ଏ ଆଦି କାରଖାନାମାନ ॥
ବେତାର ବିଦ୍ୟୁତ ଯୋଜନା । ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି କାରଖାନା ॥
ଊଣିଶିଶହ ଏକାବନ । ସାଲରୁ ହୋଇଲ ଉଆଣ ॥
ଊଣିଶିଶହ ଯେ ଛପନ । ସାଲ ଅବଧି ପରିମାଣ ॥
ଏ ପାଞ୍ଚ ବରଷ କାଳରେ । ଯୋଜନା ଯାହା କରିପାରେ ॥
ତହିଁର ବିବିଧ ବିସ୍ତର । ବିଧାନଛନ୍ତି ସରକାର ॥
ଯୁଦ୍ଧକାଳରେ ଲୋଡ଼ା ଯାହା । ସରକାର ଗଢ଼ାଇବେ ତାହା ॥
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପ ଯେତେ ଯେତେ ବେସରକାରୀ ଜନ ହାତେ ॥
ଛାଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ସରକାର । ଏଥିକୁ ଆନ ନ ବିଚାର ॥

ଦାସୋବାଚ

ବୋଇଲେ ଦାସେ ଏବେ ଶୁଣ ମନେ ସନ୍ଦେହ ରହେ ପୁଣ ॥

ବେସରକାରୀ ପୁଞ୍ଜିପତି । ଶିଳ୍ପ ଗଢ଼ିବେ ହେଲା ମତି ॥
ତେବେ କି ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାମତେ । ବେଉସା ଚଳାଇବେ ଯେତେ ॥
ତହିଁରେ ଯେବେ କ୍ଷତିହେବ । ଜନତା ସିନା ତା ସହିବ ॥
ଏଥିପାଇଁକି ସରକାର । କି କରିଛନ୍ତି ପ୍ରତିକାର ?
ବୁଝାଇ ଅଧିକାରୀ କହ । ତୁଟିବ ସକଳ ସନ୍ଦେହ ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

କହନ୍ତି ଅଧିକାରୀ ହସି । କହୁଛ ବଡ଼ଗଳ ବସି ॥
ଦେଖିଲି ଦାସେ ଫକ୍‌କାଜଣେ । ପଚ୍ଛର ପ୍ରଶ୍ନ ପଟେଣ ପଟେଣ ॥
ଏଥିକୁ ପ୍ରତିକାର ଯାହା । ହୋଇଛି କହୁଛଇଁ ତାହା ॥
ବେସରକାରୀ ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ । ନିୟମ କେତେ ଅଛି ହୋଇ ॥
ସର୍କାର ନୁହନ୍ତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ସବୁ କଥାରେ ଅଛି ହାତ ॥
ବେସରକାରୀ ହାତେ ଗୁଡ଼ି । ଶୋଇବେ ନାହିଁ ମୁହଁମାଡ଼ି ॥
କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହିବ ଆବର । ତନଖି କରିବେ ସର୍କାର ॥
ବେସରକାରୀ ଶିଳ୍ପପତି । ସାହାଯ୍ୟ ଲଭି ନାନାଜାତି ॥
କରିବେ ଶିଳ୍ପର ଉନ୍ନତି । ଏହିଟି ଯୋଜନାର ଗତି ॥
ବିଦ୍ୟୁତ ଅଳପ ବ୍ୟୟରେ । ଯୋଗାଣ ହେବ ସୁବିଧାରେ ॥
ଆବର କେତେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି । କଞ୍ଚା ମାଲର ଯେ ସଂଗତି ॥
ତହିଁରୁ ଆମଦାନୀକର । ଜମିବା ଅଛିଟି ବହୁର ॥
ପ୍ରତି ଶିଳ୍ପକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ । ଲୋଡ଼ା ହୋଇବ ଯାହା ତହିଁ ॥
ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବହୁଳ । ଏ ମତି ଅଟେ ସରକାରୀ ॥
ଏଥିକୁ ଆଉ କଥାମାନ । ଯୋଜନା କରିଛି ବିଧାନ ॥
ବିଦେଶୀ ପୁଞ୍ଜିପତି ଯେବେ । ଏ ଦେଶେ ଧନ ଖଟାଇବେ ॥
ଆମ୍ଭ ଦେଶର ରାଜନୀତି । ଆବର ଆମ୍ଭ ଅର୍ଥନୀତି ॥

ଅବସ୍ଥା ବସ୍ତୁର ପ୍ରକାରେ । ଟିକସ ଦେବେ ଯଥାକାଳେ ॥
ହୋଇଲେ ବୃଦ୍ଧି କା ଘଟନ୍ତି । ନ ଥିବ ତହିଁକ ଆପତ୍ତି ॥
ସର୍କାର ଯେବେ କରେ ମନ । ବାହାର ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ॥
ଅବା ବେସରକାରୀ ଯାହା । ନିଜ ଅଧୀନ ହେବ ତାହା ॥
ହେଲେ ଏ ବସ୍ତୁର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ବିଦେଶୀ ହେବେ ହତସନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ମନରେ ସନ୍ଦେହ । ଜାଗିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ॥
ଉଜୁଡ଼ି ଯିବ ମୂଳଧନ । ଲଭ ବୁଡ଼ିବ ଅକାରଣ ॥
ବିଦେଶୀ ପୁଞ୍ଜିପତିଗଣ । କାଳେ ସନ୍ଦେହୀ ହେବ ମନ ॥
ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ । ଅର୍ଥନୀତିକ ସଙ୍କଟରେ ॥
କେତେକ କାଳ ଗଲା ବହି । କ ହେବ ନ ହେଲା ତା କହି ॥
ବିଭକ୍ତ ହେଲାରୁ ଏ ଦେଶ । ସଙ୍କଟ ଜାଗିଲା ବିଶେଷ ॥
ସେହି କାଳରେ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତି । କ ହେବ ସରକାରୀ ନୀତି ॥
କେହି ତା ବାର ନ ପାଇଲେ । ତେଣୁ ହେ ସନ୍ଦେହେ ଭ୍ରମିଲେ ॥
ଏବେ ସଙ୍କଟ କାଳ ନାହିଁ । ବଦଳି ଗଲାଣି ସେ କାହିଁ ॥
ତେଣୁ ସ୍ପଷ୍ଟରେ ସରକାର । ଦେଶରେ କଲେ ପ୍ରଚାର ॥
ବେସରକାରୀ ଶିଳ୍ପମାନ । ରହିବ ସେହିପରି ଜାଣ ॥
ସେ ସବୁ ଜାତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି । ରୂପରେ ନ ହେବ ଗଣତି ॥
ଏଣୁ ବିଦେଶୀ ପୁଞ୍ଜିପତି । ମନରୁ ଗୁଡ଼ିଲେଣି ଧ୍ରାନ୍ତି ॥
ଏବେ ହେ ଚେଷ୍ଟା ଲଗିଲେଣି । କେତେକ ଚୁକ୍ତି ଭୁଟିଲିଣି ॥
ବିଦେଶୀ ପୁଞ୍ଜିପତି ଦଳ । ଖଟାଇ ନିଜ ପୁଞ୍ଜି ବଳ ॥
ଏ ଦେଶେ ବଣିଜ ଗ୍ଭଳବେ । ସନ୍ଦେହ ମନେ ନ କରିବେ ॥
ଆସିଛି ଏ ଶୁଭ ସମୟ । ବୋଲ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ଜୟ ॥
ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ । ତିରଙ୍ଗୀ ଧ୍ୱଜା ଉଡ଼ୁଥାଉ ॥
ସୁଖେ ରହନ୍ତୁ ପ୍ରଜାକୁଳ । ବଢ଼ୁ ହେ ସମ୍ପଦ ପ୍ରଚୁର ॥

ଆନନ୍ଦେ ହରି ହରି କହି । ମଣି ସକଳେ ଭାଇ ଭାଇ ॥
ସାଧିବା ଦେଶ ହିତ ଆଶ । ଧର୍ମରେ କରେଣି ବିଶ୍ୱାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତରେ ଶିଳ୍ପ ସଂଯୋଜନା
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏମନ୍ତେ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ଦିନେ । ଦାସେ ବିଚାର କଲେ ମନେ ॥
ଯିବେ ସେ ଭାଗବତ ଘରେ । କଳପି ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନରେ ॥
ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ପଚାରିବା ପାଇଁ । କେତେକ କଥା ଅଛି ରହି ॥
ଏତେ ବିଚାରି ଦାସେ ଗଲେ । ମିଳିଲେ ଭାଗବତ ଘରେ ॥
ଯୋଗକୁ ମିଶ୍ରେ ଥିଲେ ତହିଁ । ତା ଦେଖି ହସ ହସ ହୋଇ ॥
ଦାସେ ବୋଇଲେ ଭଲ ହେଲା ତୁମ୍ଭର ସାକ୍ଷାତ ମିଳିଲା ॥
ପଚାରିବାକୁ ଅଛି ମନ । କର ହେ, ସନ୍ଦେହ ମୋଚନ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ହସି କହିଲେ ମିଶ୍ରଜନା । କହିବା ଜାଣିଥିଲେ ସିନା ॥
ଦାସେ ହେ। ତୁମ୍ଭେ ତ ଚତୁର କି ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଛ ଏଥର ॥
ଦାସେ କହିଲେ ଶୁଣ ମିଶ୍ରେ । ମନରେ କଥାଟିକ ଆସେ ॥
ଶିଳ୍ପ ଯୋଜନା କଥା ଶୁଣି । ମନେ ମନେ ମୁଁ ହୁଏ ଗୁଣି ॥
ଅନେକ କଳକାରଖାନା । ଯୋଜନା କରୁଛି କଳନା ॥
କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା ପାଇଁ । ମୋ ମନେ ଭାବନା ଆସଇ ॥
ଗ୍ରାମରେ ଶିଳ୍ପ ନାନା ଜାତି । କାଳ କାଳର ଅଟେ ଖ୍ୟାତି ॥
ତହିଁରେ କ୍ଷୁଦ୍ର କର୍ମକାର । ଚଳାଏ ଆପଣା ସଂସାର ॥
ଖଟାଇ ତହିଁ ଅଳ୍ପ ଧନ । କରଇ ଜୀବିକା ଅର୍ଜ୍ଜନ ॥

ବସ୍ତ୍ର ଶିଳ୍ପ କାରଖାନା । ହୋଇଛି ଏବେ ତ କଳ୍ପନା ॥
କ ହେବ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ଦଶା । ଭାଙ୍ଗିବ ସିନା ପକ୍ଷୀବସା ॥
ଭାବନ୍ତୁ ତୋଳିବେ ପ୍ରାସାଦ । ଏଥେ ମୁଁ ଗଣଇ ପ୍ରମାଦ ॥
କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ନାଶ ଗଲେ । ଥୋକେତ ମରିଯିବେ ହେଲେ ॥
କେତେ ବା ହୋଇବେ ବେକାର ଏଥକୁ କହ ପ୍ରତିକାର ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ଶୁଣି ଏହା । ହାସେ ନ ଭାବ ମନେ ତାହା ॥
କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ । ବସ୍ତ୍ରର ଅନେକ ଅଛଇ ॥
ଗାଆଁ ଗହଳେ କୋଟି କୋଟି ତନ୍ତି କଏ ସେ ଦେବ କାଟି ?
କ୍ଷେତରେ ଖଟି ଛଅ ମାସ । କୃଷୀଏ ମାରନ୍ତି ନିଃଶ୍ୱାସ ॥
ବସନ୍ତି ନିଷ୍କର୍ମା ସେ ହୋଇ । କର୍ମ ଯୋଗାଣ କିଛି ନାହିଁ ॥
ଏ ସର୍ବେ ସହଜେ ଖଟିବେ । ସୁଖରେ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷିବେ ॥
ତନ୍ତିଙ୍କ ଅଛନ୍ତି ବନ୍ଧୁର । ଗ୍ରାମେ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପଧାର ॥
ଏଥକୁ ଚଳିବ ଉଦ୍ୟମ । ଗବେଷଣାର କେନ୍ଦ୍ରମାନ ॥
ବିବିଧ ସ୍ଥାନରେ ବସିବ । ଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ଲଭିବ ॥
ଆଧୁନିକ ସମବାୟ ସଭା । ଗଢ଼ି ଯୋଜନା ହେବ ନଭା ॥
କୁଟୀର ଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଉଚିତ ଦରେ ବିକ୍ରୀ ହେବ ॥
ତନ୍ତିଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ର । ଖୋଜିବ ସମବାୟ ସୂତ୍ର ॥
କିଣିବେ ଉଆଗ ଦରରେ । ଲାଭ କରିବେ ବଣିକରେ ॥
ବୃହତ ଶିଳ୍ପରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ । ହୋଇବ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ॥
ତା ତୁଲେ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପର । ପଡ଼ିଯେ ଗତି ଭୟଙ୍କର ॥
ଏଥକୁ ଉଭୟ ପ୍ରକାର । ଶିଳ୍ପର ଚଳିବ ବେଭାର ॥
ସେ ଭଳି ସ୍ଥୂଳ ବସ୍ତ୍ର ହେବ । ଜାହାର ଅସଳ ନୋହିବ ॥
ବୃହତ ଶିଳ୍ପଦ୍ରବ୍ୟ ଦରେ । ଟିକସ ବସାଇ ବଧିରେ ॥

କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି । ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ହେବ ମାତି ॥
ପୁଣି ଏ ରାଜ୍ୟ ସରକାରେ । ସମସ୍ତ ଲୋଡ଼ା ଅନୁସାରେ ॥
କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଅଧିକେ କଣିବା ପ୍ରମାଣ ॥
ଦେଖୁଛ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ । ଗଢ଼ାହେଉଛି ଦିନୁ ଦିନ ॥
ହାତ ତନ୍ତର ବୁଣା କାର୍ଯ୍ୟ । ତହିଁରେ ରହିବା ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ॥
ଆହୁରି ହସ୍ତକର୍ମୀମାନ । ଉନ୍ନତି ଲାଗି ଦେଇ ଧ୍ୟାନ ॥
ବହୁଧା ଅନୁଷ୍ଠାନ କେତେ । ଗଠିତ ହୁଏ ଏହିମତେ ॥
ଦାସେ ହୋ ଚିନ୍ତା ଦୂର କର । ଉନ୍ନତି କୁଟୀର ଶିଳ୍ପର ॥
ଅବଶ୍ୟ ହେଉଛି ବିଧାନ । ଏକଥା ସ୍ଥିରଭାବେ ଜାଣ ॥
ଶୁଣି ଯେ ଗ୍ରାମବାସୀ ଥିଲେ । ଯୋଜନା ସଂସ୍ଥା ପ୍ରଶଂସିଲେ ॥
ଡାକିଲେ ଆହେ ଆଦିମୂଳ । ଭାବନା କରାଅ ସଫଳ ॥
ତୁମ୍ଭ ନାମରେ ଉଡ଼ୁ ବାନା । ସକଳ ତୁମ୍ଭର କରୁଣା ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ବିଧାନ
କଥନେ ନାମ ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଶ୍ଚିମେ ତପନ ବୁଡ଼ିଲେ । ଗୋଠରୁ ଗୋଧନ ଫେରିଲେ ॥
ହଳ ମେଲାଣି କରି ଚାଷୀ । ଘରେ ବାହୁଡ଼େ ହସି ହସି ॥
ସଞ୍ଜ ଜଳିଲା ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ । ଆଳତି ବଢ଼ିଲା ମନ୍ଦିରେ ॥
ଗାଆଁ ମଝିରେ ଗାଦିଘର । ପ୍ରବେଶି ଗ୍ରାମବାସୀ ଦଳ ॥
କରନ୍ତି ପୁରାଣ ଶ୍ରବଣ । ସକଳେ ହୋଇ ଏକମନ ॥
ପଧାନେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ମିତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ଓଳଗିଲେ ॥
ରାତି ପ୍ରହରେ ଆସିହେଲା । ବୁଦାରେ ଶିଆଳ ରାବିଲା ॥

ପୁରାଣ ପାଠ ଶେଷକରି । ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ସର୍ବେ ଗଲେ ଘେରି ॥
ପ୍ରଧାନେ ଆଗୁଆ ହୋଇଣ । ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ପୁଣ ॥

ପ୍ରଧାନୋବାଚ

ଆହେ ମିଶ୍ରେ ମୁଁ ଶୁଣୁଅଛି । ଯେ ଧନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ॥
ଯୋଜନା ଲାଗି ବ୍ୟୟ ହେବ । ଅଧରୁ ବେଶୀ ଚାଲି ଯିବ ॥
ଉନ୍ନତି ହେବ ରେଲବାଇ । ଏ କଥା ହୁଏ କାହିଁପାଇଁ ?

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ପ୍ରଧାନେ ହୋ । ଏକଥା ନ ବୁଝୁଛ କାହୋ ॥
କୃଷି ଶିଳ୍ପର ସମୁନ୍ନତି । ପାଇଁ ତ ରେଲ ଲୋଡ଼ା ଅତି ॥
ଗତ ଯୁଦ୍ଧରେ ରେଲବାଇ । ବହୁତ କ୍ଷତି ସହିଥାଇ ॥
ଅବଧି ସେ କ୍ଷତିପୂରଣ । ହୋଇ ତ ପାରିନାହିଁ ଜାଣ ॥
ସେ କ୍ଷତି ପୂରଣ ହୋଇବ । ଆବର ଉନ୍ନତି ଲଭିବ ॥
ଏଥିକୁ ହେତୁ କରି ମନ । ଲୋଡ଼ା ହୋଇବ କେତେଧନ ॥
ଟ୍ରେନରେ ଯିବା ଆସିବାର । କଷ୍ଟଟି ଦେଖୁଛ ଏଥର ॥
ବଢ଼ିଲେ ଲୋକ ଗତାଗତ । ପଦାର୍ଥ ବୋଝ ବଢ଼ିବ ତ ॥
ସେ ସବୁ ନିଅ ଆଣ ପାଇଁ । ଉନ୍ନତ ହେବ ରେଲବାଇ ॥
ତେଣୁ ସେ ବହୁତ ଉନ୍ନତି । ଲୋଡ଼ା ତ ପଡ଼ୁଛି ସଂପ୍ରତି ॥
ଭିନ୍ନ ବାହାରୁଁ ଅର୍ଥ ନେଇ । ବଢ଼ାଯାଉଛି ରେଲବାଇ ॥
ଏଥର ଦେଶରେ ଆମ୍ଭର । ଇଞ୍ଜିନ ହୋଇବ ତିଆର ॥

ପ୍ରଧାନୋବାଚ

ପ୍ରଧାନ କହେ ହସି ହସି । ସେ କଥା ଶୁଣିଥିଲି କାଲି ॥
ଟାଟା ଇଞ୍ଜିନ କାରଖାନା । ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ବୋଲିଣ ନାଁ ॥
ଦୁଇଟି କାରଖାନା ହେବ । ଇଞ୍ଜିନ କେତେ ଯୋଗାଇବ ॥
ଏଥିରୁ ଯାହା କମ୍ତି ହେବ । ଲୋଡ଼ାକୁ ନିଶ୍ଚେ ପଡ଼ିବ ॥

ଜଣାରେ ଶହେ ନବେକୋଟି । ଇଞ୍ଜିନ ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ୁଅଛି ॥
ତହିଁରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବରଷ । ଦେଢ଼ଶ ଯୋଗାଇବ ଦେଶ ॥
ବାକି ଆସିବ ବିଦେଶରୁ । ଶୁଣିଛି ମୁଁ ଲୋକମୁଖରୁ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ କଥା ସତ । ପ୍ରଧାନେ ସବୁ ଜାଣିଛ ତ ॥
ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀପାଇଁ । ବେଶୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ହୋଇ ॥
ଏଥିକୁ ଯେଉଁ ପରିମାଣ । ବ୍ୟୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରମାଣ ॥
ବହୁଳ ଅଂଶ ତହୁଁ ନେଇ । ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀପାଇଁ ॥
ବ୍ୟୟ ହୋଇବ ଏହି କଥା । ଯୋଜନା କରିଛି ମସୁଧା ॥
ଜାହାଜ ହୋଇବ ଗଠନ । ସେ ପକ୍ଷେ ଲୋଡ଼ା ବହୁଧନ ॥
ବିଭକ୍ତ ହେବାରୁ ଭାରତ । କରାଚି ବନ୍ଦର ଗଲା ତ ॥
ସେ ଥିଲା ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ବନ୍ଦ ହୋଇଲା କାରବାର ॥
ଏବେ ତ ବୋମ୍ବାଇ ବନ୍ଦର ହୋଇଛି କାରବାର ସ୍ଥଳ ॥
ଅଧିକ ଭିଡ଼ ପଡ଼ୁଅଛି । ତେଣୁ ଯୋଜନା କରୁଅଛି ॥
କାଣ୍ଡଲା ନାମକ ବନ୍ଦର । ଉନ୍ନତ ହୋଇବ ଏଥର ॥
ଏହା ଫଳରେ ବହୁ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବିଦେଶେ ରପ୍ତାନି ସମ୍ଭବ ॥
ମୋଟର ତେଲ ବିଶୋଧନ । ପାଇଁ କି ହେଉଛି ବିଧାନ ॥
ବମ୍ବେ ବିଶାଖପାଟଣାରେ । ଶୋଧନ ଯୋଗାଣ ଆଶାରେ ॥
ବିଶୋଧନର କାରଖାନା । ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି ଯୋଜନା ॥

ପ୍ରଧାନୋବାଚ

ଉତ୍ତର ପ୍ରଧାନ କହଇ । ଏସବୁ କଥା ଶୁଣିଲଇଁ ॥
ମିଶ୍ରେ ହୋ, ଯେତେ ଜାଣିଥିବ ମୁଁ ଯାହା ପଶ୍ନରେ କହିବ ॥
ଗାଆଁ ଗଣ୍ଡାକୁ ଦେଖ ଥରେ । ପଥ ଘାଟର ଅଭାବରେ ॥
ଉନ୍ନତି ନୁହଇ ସମ୍ଭବ । ଏହା ପାଇଁକି କଣ ହେବ ?

ଆମ୍ଭେ ସକଳେ ଗ୍ରାମବାସୀ । ତିଆରି କରିବୁ ମିଳିମିଶି ॥
ତଥାପି ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ତ । ବାହାର ମିଛ କି ଏ ସତ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ । ଯୋଜନା କରିଛୁ କି ଲକ୍ଷ୍ୟ ?

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ଶୁଣ ଶୁଣ । ତହିଁକି ହୋଇଛି ବିଧାନ ॥
ଏତିକି ନୁହେଁ ହୋ ପଧାନ । ଆହୁରି ଅଛି କର୍ମମାନ ॥
ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀର ଯୋଜନାରେ । ବିଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏହିଠାରେ ॥
ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଲୋକେ ଯେବେ ଘାଟ, ସଡ଼କ ନିର୍ମାଣିବେ ॥
ତହିଁକି ଆମ ସରକାର । ସାହାଯ୍ୟ ଦେବେକି ମୁକର ॥
ଏଥିପାଇଁକି ବହୁଧନ । ଯୋଜନା କରିଛି ବିଧାନ ॥
ଆହୁରି ବଡ଼ ପଥ, ଶଙ୍ଖ । ଯୋଜନା କରିଅଛି ଲେଖ ॥
ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଯେ ରାଜ୍ୟ ଅଛଇ ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବଣ୍ଟାହୋଇ ॥
ସଡ଼କ ହୋଇବ ତିଆରି । ବ୍ୟୟ ବହିବ ସରକାରି ॥
ଗାଆଁ ଗଣ୍ଡାକୁ ପଥ ହେବ । ବେଉସା ସହଜେ ଚଳିବ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭେ ହୋ ଗତାଗତ ହୋଇବା ସୁଖେ ସନ୍ତତ ॥
ପାଞ୍ଚବରଷ ମଧ୍ୟେ ଯାହା । ଆଶା ରହିଛି କହେଁ ତାହା ॥
ତେୟାଳିଶଟି ବଡ଼ ପୋଲ । ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ନୁହେଁ ଗେଲ ।
ଦୁଇ ହଜାର ଦୁଇଶତ । ମାଇଲ ତିଆରିବେ ପଥ ॥
ଏ ତ ନୁହଇ ଖେଳଘଇ । ଅର୍ଥର ବେଭାର ସକଳ ॥
ଦେଶଭାଇଙ୍କ ସହଯୋଗ । ଏଥିପାଇଁ କି ଲୋଡ଼ା ଆଗ ॥
ଦେଶର ବିବିଧ ଉନ୍ନତି । ହୋଇଛି ଯୋଜନାର ନୀତି ॥
ତିନି ଭାଗରୁ ଭାଗ ଦୁଇ । ଯୋଜନା କାଳେ ପୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ ॥
ବହିଉଛନ୍ତି ସରକାର । ଏଥକୁ ସହଯୋଗ ସାର ॥
ଶୁଣିଣ ଏସନ ବଚନ । ସକଳେ ହରଷିତ ମନ ॥

ପୁଣିହିଁ କହଇ ପଧାନ । ଆଉ କଥାଏ ଅଛି ମନ ॥
କାଲି ଆସିଲେ ପଣ୍ଡିତବା । ସ୍ନେହ ହେଲାଣି ଗଲା ଯିବା ॥
ସକଳେ ଦେଲେ ହରିବୋଲ । ଉଠିଲେ ସଭାରୁ ଚଞ୍ଚଳ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନାଭାଗବତେ ଯୋଗାଣ ଯାନବାହନ
ସଂବାଦ କଥନେ ନାମ ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ମିଶ୍ରଙ୍କ ଚଉପାଢ଼ୀଠାରେ । ଆଜ ସକଳେ ଠୁଳ ହେଲେ ॥
ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଜ୍ୱର ଅଛି ହୋଇ । ଟୁଙ୍ଗୀକୁ ଯିବା ବଳ ନାହିଁ ॥
ପୁରାଣ ପାଠ ଶେଷ କରି । ସାଧୁ ପଧାନ ଆଦି କରି ॥
ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଘେରିଣ ବସିଲେ । ଆଗେ କୁଶଳ ପୁଚ୍ଛାକଲେ ॥
ମିଶ୍ରେ କହନ୍ତି ଭାବ ନାହିଁ । ବସ ସକଳେ ଯିବ କାହିଁ ?
କହିବା ଯାହା ପଣ୍ଡିତବ । ମନଟା ଆନମନା ହେବ ॥

ପଧାନୋବାଚ

ପଚାରେ ତାହାଙ୍କୁ ପଧାନ । ହେ ମିଶ୍ରେ, କହ ଯାହା ଜାଣ ॥
ଭାରତେ ଗୃହର ଅଭାବ । କାହିଁକି ହେଉଛି କହିବ ॥
ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶେ ଶୁଣ ଯାଇଁ । କହନ୍ତି ଗୃହ ମିଳୁନାହିଁ ॥
କେଉଁ କାରଣୁ ହୁଏ ଏହା । ଯୋଜନା ଭାବଇ କି ତାହା ?

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ ହୋଇଣ ହସ ହସ । କହିଲେ ହେଉ ବସ ବସ ॥
କହିବା ଏଥିର କାରଣ । ଶୁଣ ସକଳେ ଦେଇ ମନ ॥
ଆଗୁଁ ତିରିଶ ବର୍ଷ ହେଲା । ଜନମ ବହୁତ ବଢ଼ିଲା ॥
ଯେ ସ୍ଥାନେ ଥିଲେ ପାଞ୍ଚ ଜଣ । ପଚିଶ ଜଣେ ହେଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥

ଘରର ଗୃହବଧା ବଢ଼ିଲା । କ୍ରମଶଃ ଘର ନ ଅଣ୍ଟିଲା ॥
ଆଦୁର ଅଛଇ କାରଣ । ଗାଁଆ ଗହଳୁ ବହୁଜନ ॥
କେତୁ ଗ୍ରାମର କେ କେଉଁସା । ସୁବିଧା ଲାଭ କରି ଆଶା ॥
ଗ୍ଲଲି ଆସନ୍ତି ସହରକୁ । ଭଲରେ ରହି ଚଳିବାକୁ ॥
ଘର ଅଭାବ ସହରରେ । ହୋଇଲା ତେଣୁ ଯୁକ୍ତରେ ॥
ହୋଇଲା ଅଭାବ ଆବର । ପଦାର୍ଥ ତୋଳିବାକୁ ଘର ॥
ଜନିଷପତ୍ର ନ ମିଳନ୍ତେ । ଘର ତୋଳିବେ କେଉଁମନ୍ତେ ?
ନୂଆ ଘର ତ ତୋଳା ନାହିଁ । ଘର ଅଭାବ ଏଥିପାଇଁ ॥
ଯେମନ୍ତେ ଗତ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସମସ୍ତ ଅଭାବ ପଡ଼ିଲା ॥
ତା ପଛେ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ । ଫାଟିଲା ଏ ଭାରତ ଭୂଇଁ ॥
ଆଶ୍ରୟ ଆଶାରେ ଅନେକ । ଭାରତେ ପଶିଲେ ଲୋକ ॥
ତାଙ୍କର ବସବାସ ପାଇଁ । ଆଜ ବା ଅଛି ଘର କାହିଁ ॥
ତେଣୁ ହେ ଘରର ଅଭାବ । ବଢୁଛି କେବେ କମ ହେବ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଯାହା ତ ହେବାର ହୋଇଛି । ଉନ୍ନତିକ ପ୍ରତିକାର କହୁ ॥
କରୁଛନ୍ତି କି ସରକାର । ମିଶ୍ରେ ହୋ ! ବର୍ଣ୍ଣନା ତା କର ॥
ବଢ଼ି ତ ଗ୍ଲଲଛି ଫସାଦ । ମୁକ୍ତି ବୋଧକ ବଳ କାର ॥
ଲୋକେ ହେବାକୁ ଥଇଥାନ । ହେଉଛି କଅଣ ବିଧାନ ?
ପଧାନଠାରୁ ଏହା ଶୁଣି । ମିଶ୍ରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ପୁଣି ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ଶୁଣ ହେ ପଧାନେ କହୁଛି । ତା ପ୍ରତିକାର ଯା' ହେଉଛି ॥
ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହୋଇଲା ଏମନ୍ତ । ଭାରତ ହେଲା ଦ୍ଵିଖଣ୍ଡିତ ॥
ବହୁତ ପାକିସ୍ଥାନବାସୀ । ଆଶ୍ରୟପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ଆସି ॥

ମିଳିଲେ ଭାରତବର୍ଷରେ । ଏ ଦେଶେ ଆଶ୍ରୟ ଆଶରେ ॥
ସେମାନଙ୍କର ଥଇଥାନ । କରିବା ପାଇଁ କି ବିଧାନ ॥
ଆମ୍ଭ ଭାରତ ସରକାର । ବସାଇ ଗ୍ରାମ, ତୋଳି ଘର ॥
ଆଶ୍ରୟ ଦେଲେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ । ସୁଖରେ ରହିଲେ ସେମାନେ ॥
ପଶ୍ଚିମ ପାକିସ୍ଥାନବାସୀ । ଭାରତେ ଯେତେ ଥିଲେ ଆସି ॥
ତାହାଙ୍କ ପାଇଁ ଲକ୍ଷେ ଘର । ତୋଳିଲେ ଆମ୍ଭ ସରକାର ॥
ପୂର୍ବ ପାକିସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ି । ଆସିଲେ ଯେ ଲୋକେ ବାହାରି ॥
ଦେଢ଼ ଲକ୍ଷେକ ଘର ତୋଳି । ରଖିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳି ॥
କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦେଶ ସରକାର । ଖରଚ କରିଲେ ବିସ୍ତର ॥
ବମ୍ବେ, ଉତ୍ତର ସରକାର । ତୋଳି ଅଛନ୍ତି ବହୁଘର ॥
ସ୍ଥାନୀୟ ଅଭାବ ହରଣ । କରିଛି ଏହି ଗୃହମାନ ॥
ଅଳପ ଆୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏପରି ଅନେକ ଅଛନ୍ତି ॥
ଗୃହ ନିର୍ମାଣେ ନାହିଁ ଧନ । ଯୋଜନା କରିଛି ବିଧାନ ॥
ତାଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଦେବ ଘର । କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲାଣି ଆରମ୍ଭର ॥
ଆହୁରି ଶ୍ରମିକଙ୍କ ପାଇଁ । ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ହେଉଛଇ ॥
ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ ଲାଗି ଘର । ନିର୍ମାଣ ହେଉଛି ଆବର ॥
ଏ ସଂସ୍ଥା ପାଇଁ ଋଣଦାନ । ଯୋଜନା କରିଛି ବିଧାନ ॥
ପଲ୍ଲୀର ମଙ୍ଗଳ ବିଧାନେ । ଯୋଜନା ରଖିଅଛି ଧ୍ୟାନେ ॥
ଉନ୍ନତ ହେବ ପଲ୍ଲୀ ଘର । ସାହାଯ୍ୟ ଦେବ ସରକାର ॥
ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶେ ଏ ବିଧାନ । ଚାଲୁ ହେଲାଣି ଦା'ସେ ଜାଣ ॥
ଜଳ ଯୋଗାଣ, ନିଷ୍କାସନ । ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପଥମାନ ॥
ପ୍ରଦେଶ ସରକାରମାନେ । ବିସ୍ତର କରି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ॥
ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ପାଇଁ । ଯୋଜନା ବିଧାନେ ଲେଖଇ ॥
ଉନ୍ନତ ହେବ ଗ୍ରାମମାନ । ତହିଁକି ପାଣ୍ଠି ଅଛି ଭିନ୍ନ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହିଲେ ଭଲ ହେବ । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଦୁଃଖ ଯିବ ॥
କୃପା କରନ୍ତୁ ଭଗବାନ । ପୂରଣ ହେଉ ମନସ୍କାମ ॥
ବିରଙ୍ଗ ବାନା ଉଡ଼ୁଥାଉ । ଭାରତ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ରହୁ ॥
ଆନନ୍ଦେ ହରିବୋଲ ଦେଇ । କର୍ମରେ ଲାଗିପଡ଼ ଭାଇ ॥
କର୍ମର ମୂଳେ ଏ ଜଗତ । ସାହା ହୋଇବେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ବ୍ୟୟ
ସମ୍ବାଦ କଥନେ ନାମ ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅପର ଦିନ ସର୍ବେ ଆସି । ସଞ୍ଜବେଳରୁ ଗଲେ ବସି ॥
ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରଠାରେ ଯାଇ । ପ୍ରଧାନ ସର୍ବୋକା ପୁଚ୍ଛଇ ॥
ଆସିବ ନାହିଁ କି ଭାଇନା । ପୁରାଣ ଶୁଣି ଯିବା କିନା ?
ମିଶ୍ର କହିଲେ ଆଜ ଭାଇ । ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ପଠିଆଇ ॥
ରହିଲି ଘରଠାରେ ମୋର । ଜାଣ ତ ଅସୁସ୍ଥ ଶରୀର ॥
ସକଳ ମୂଳେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କଥା । ଅଧିକାରୀ ଏ କହିବେ ତା ॥
ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଟି ଅଟେ ବଡ଼ ଧନ । ତା ବିନେ ସବୁ ଅକାରଣ ॥
କି ହେବ ଧନ ଜନ ଥାଇ । ଶରୀର ଯେବେ ସୁସ୍ଥ ନାହିଁ ॥
କିଏ ବା ସେ ଧନ ଭୁଞ୍ଜିବ । କିଏ ସେ ସଉଖ୍ୟ ଭୋଗିବ ?
ଆଜ ସଭାରେ ଅଧିକାରୀ । କହିବେ ସକଳ ବିସ୍ତାରି ॥
ଯାଅ ଶୁଣିବ ଦେଇ ମନ । ଏଥିକୁ ଯୋଜନା ପ୍ରଧାନ ॥
ଶୁଣି ପ୍ରଧାନେ ଚାଲିଗଲେ । ସଭାରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶିଲେ ॥
ଆସି ଅଛନ୍ତି ଅଧିକାରୀ । ସକଳେ ବସିଛନ୍ତି ଘେରି ॥
ଅଧିକାରୀ ଏ ତୋଷମନେ । କହନ୍ତି ଶୁଣ ଭାଇମାନେ ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ପ୍ରଧାନ ଅଟଇଟି ଜଳ । ନିର୍ମ୍ମଳ ଜଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମୂଳ ॥
ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ମିଳେ ଋଣ । ହୋଇବ ଜଳର ଯୋଗାଣ ॥
ତଥାପି ଜନସାଧାରଣ । ଏଥି ଉଦ୍ୟମେ ଦେଇ ମନ ॥
କରିବେ ଯେବେ ସହଯୋଗ । ସଫଳ ହୋଇବ ଉଦ୍‌ଯୋଗ ॥
ଧନ ବା ଶ୍ରମ ରୂପେ ଯେବେ । ଜନତା ସହାୟ ହୋଇବେ ॥
କାର୍ଯ୍ୟଟି ହୋଇବ ସୁଲଭ । କଲ୍ୟାଣ ଅଟଇ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଜାଣ ତ ମେଲେରିଆ ଜ୍ୱର । ଦେଶରେ ହେଉଛି ପ୍ରବଳ ॥
ହାଡ଼ ମାଂସ କରି ସାର । ଦେଶକୁ କରେ ଛାରଖାର ॥
ଏଣୁ ହେ ଆମ୍ଭ ସରକାର । ବିଚାର କରିଛନ୍ତି ସ୍ଥିର ॥
ଗ୍ରାମ ସହର ଯେତେ ଥିବ । ଡି.ଡି.ଟି. ତହିଁ ସିଞ୍ଚାଯିବ ॥
କ୍ୱଇନାଇନ ବଣ୍ଟା ହେବ । ମାଲେରିଆର ଜଡ଼ ଯିବ ॥
ଶହେ ପଚାଶ ଗୋଟି ଦଳ । ଘେନ ପ୍ରଦେଶ ସରକାର ॥
ଏ କର୍ମ୍ମ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । କେନ୍ଦ୍ର ସର୍କାର ଦୃଷ୍ଟି ଦେବେ ॥
ଡି.ଡି.ଟି. ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ । ସର୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରଇ ॥
ସୁଲଭ ଦରରେ ମିଳିବ । ଶୀଘ୍ର ଏ କଥା ସମ୍ଭବ ॥
ପ୍ରଦେଶ ସରକାରମାନ । ଦେବେଟି ପାଞ୍ଚକୋଟି ଧନ ॥
ଉଦ୍‌ବୃତ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର । ଯୋଗାଇ ଦେବା ଅଟେ ସ୍ଥିର ॥

ପଧାନୋବାଚ

ଆନନ୍ଦେ ପଧାନ କହଇ । ଏ ସବୁ କଥା ଶୁଣିଲଇଁ ॥
ଏବେ ହୋ ଦେଖ ଅଧିକାରୀ । ଯକ୍ଷ୍ମା ତ କଡ଼ିଗଲା ଭାରି ॥
ବରଷ ପ୍ରତି ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ । ଏ ରୋଗେ ମରନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
ତହିଁକି କେଉଁ ପ୍ରତିକାର । ଯୋଜନା କରିଛ ବିସ୍ତାର ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ଉତ୍ତରେ ଅଧିକାରୀ ଭାଇ । କହନ୍ତି ପଧାନେ ବୁଝାଇ ॥
ବି.ସି.ଜି. ଟିକାଟି ପ୍ରଧାନ । ଏ ରୋଗ ପ୍ରତିକାର ଜାଣ ॥
ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂସ୍ଥା । କରିଛି ସାହାଯ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷରେ । ମରଣ ଊଣା ହୋଇପାରେ ॥
ସେ ଭଳି ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି । ଭାବନା କର ନାହିଁ କିଛି ॥
ପାଞ୍ଚ ଲକ୍ଷରୁ ହୋଇ ଊଣା । ଉନ୍ନବ ଲକ୍ଷରେ ଗଣନା ॥
ସେପରି ଚାଲିଛି ଉଦ୍ୟମ । ଆରମ୍ଭ ହୋଇଲାଣି କାମ ॥
ନୂଆ ଡାକ୍ତରଖାନାମାନ । ଖୋଲିବା ହେଉଛି ଭିଆଣ ॥
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏହି ରୋଗ ପାଇଁ । ବହୁ ଉଦ୍ୟମ ଅଛି ହୋଇ ॥
ଦିଲ୍ଲୀ, ପାଟଣା ସହରରେ । ଆଉରି ଝବନ୍ଦ୍ର ମଠାରେ ॥
ଯକ୍ଷ୍ମା-ନିବାରୀ ତତ୍ତ୍ୱ ଘେନି । ଏ ତିନି ସ୍ଥାନେ କେନ୍ଦ୍ର ତିନି ॥
ଖୋଲା ହୋଇଛି ଏବେ ଭାଇ । ଯକ୍ଷ୍ମାର ସୁଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ॥
ତହିଁ ଡାକ୍ତର ଶୁଶ୍ରୂଷଗଣ । ହେବେ ଶିକ୍ଷାରେ ସୁନିପୁଣ ॥
ବିଶେଷ ଶିକ୍ଷା ଲଭି କରି । ସେବାରେ ଲାଗିବେ ସବୁରି ॥

ପଧାନୋବାଚ

ପୁଣି ପଧାନ ପଚାରୁଛି । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ତ ବଢ଼ୁ ଅଛି ॥
ରୋଗୀଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଚିକିତ୍ସକ । ଦେଶରେ ନାହାନ୍ତି ଅଧିକ ॥
ଚିକିତ୍ସାଳୟର ଅଭାବ । ଏଥିକୁ କହ କିସ ହେବ ?
ବ୍ୟବସ୍ଥା କିଛି ଏଥିପାଇଁ । ଯୋଜନା ଭାଳିଛି କି ନାହିଁ ?

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

ଶୁଣି କହିଲେ ଅଧିକାରୀ । ତାଲିମ କେନ୍ଦ୍ରମାନ କରି ॥
ଚାଳକ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା । ହୋଇଛି ଏହିପରି କଥା ॥
ଆଉରି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର । ବିଷୟରେ କରିଛନ୍ତି ସ୍ଥିର ॥

ଡାକ୍ତର ଶିକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଗୋଟିଏ ଖୋଲିବେ ବହନ ॥
ଚିକିତ୍ସା ଶିକ୍ଷା ଢଆସିବ । ଗବେଷଣାକୁଁ ଚିନ୍ତାଁ ହେବ ॥
ପୁଣି ପ୍ରଦେଶ ସରକାର । ହୋଇ ଏ ଢଙ୍ଗେ ଅଗ୍ରସର ॥
ନୂଆ କଲେଜ ବସାଇବେ । ଥିବା କଲେଜ ବଢ଼ାଇବେ ॥
ଅଧିକ ସ୍ଥାନ ପଢ଼ାଇବେ । ଉତ୍ତମ ତାଲିମ ପାଇବେ ॥
କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦେଶ ସରକାର । କରି ଅଛନ୍ତି ଏ ବିଚାର ॥
ଫଳରେ ବଢ଼ିବେ ଡାକ୍ତର । ବଢ଼ିବେ କମ୍ପାଉଣ୍ଡର ॥
ବଢ଼ିବ ଚିକିତ୍ସା ନିଳୟ । ସର୍କାରୀ ଔଷଧ ଆଳୟ ॥
ଏ ବାବଦରେ ବହୁଧନ । ଯୋଜନା କରିଛି ବିଧାନ ॥

ଦାସୋବାଚ

ଦାସେ କହନ୍ତି ଏ ତ ହେବ । ଦେଶୀ ଚିକିତ୍ସା କାହିଁ ଯିବ ?
ଦେଶୀୟ ଔଷଧ ପ୍ରଚୁର । ନୁହେଁ କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦେଶର ?
ଦେଶୀୟ ବୈଦ୍ୟ କବିରାଜ । ବିଳୟୁ ଉଜୁଛନ୍ତି ଆଜ ॥
ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଲାଭ ପାଇଁ । ଯୋଜନା କିସ ବିଚାରଇ ?
ସେ କଥା କହୁ ଶୁଣାନାହିଁ । ଜାଣିଛ ଯେବେ କହ ଭାଇ ॥

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

କହିଲେ ଅଧିକାରୀ ହସି । ଭଲତ ମନେ କଲ ଆସି ॥
କଥାଟା ଯାଉଥିଲି ଭୁଲି । କହିଲ ତୁମ୍ଭେ ଥିଲ ବୋଲି ॥
ଶୁଣ ହେ ଯାହା ପଚାରିଲ । ଦେଶୀୟ କଥା ତ ଅସଲ ॥
ଜାମନଗରେ ସରକାର । ଗୋଟିଏ ଗବେଷଣାଗାର ॥
ବିଚାରି, ଅଛନ୍ତି ବସାଇ । କବିରାଜଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ॥
ଔଷଧାଳୟ ନାନା ସ୍ଥାନେ । ଦେଶୀୟ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରମାଣେ ॥
ବସିବ ବୋଲି ବହୁ ଧନ । ରଖିଛି ଯୋଜନା ବିଧାନ ॥
ବହୁ ଦେଶୀୟ ଚେରମୂଳ । ଯେତେକ ଔଷଧର ମୂଳ ॥

ତହୁଁର ଗବେଷଣା ପାଇଁ । ବିଧାନମାନ ଅଛି ହୋଇ ॥
କାଶ୍ମୀର ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ । ଉଦ୍ୟମ କରନ୍ତି ବିଶେଷ ॥
ପ୍ରଧାନ ଔଷଧ ଯେ ମାନ । କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ପନ୍ନ ॥
ପେନସିଲିନ୍ କାରଖାନା । ଯୋଗାଡ଼ ଅଛି ଏ ଯୋଜନା ॥
ଡ଼ି. ଡି. ଟି. ଉତ୍ପନ୍ନ ପାଇଁ । ଆହୁରି କାରଖାନା ଦୁଇ ॥
ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ସରକାର । ବସିବ ଶୀଘ୍ର ଏ ଦେଶର ॥
ବିଭିନ୍ନ ଔଷଧ ଉତ୍ପନ୍ନ । ପାଇଁକି ହେଉଛି ଯତନ ॥

ପଧାନୋବାଚ

ଆହୁରି ଶୁଣା ଯାଉ ଅଛି । ନତ ମୁଁ ପାଶୋର ଯାଉଛି ॥
ସନ୍ଦେହ ଫେଡ଼ିବ ପଣ୍ଡୁର । କହିବ ଦେଖି ଅଧିକାରୀ ॥
ଜନମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ । ବସ୍ତୁର ପଡ଼େ କାହିଁ ପାଇଁ ?

ଅଧିକାରୀ ଉବାଚ

କହିଲେ ତହୁଁ ଅଧିକାରୀ । ପଧାନେ ଯା ଅଛ ବିଚାରି ॥
ଶୁଣ ମୁଁ ସେ କଥା କହୁଛି । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ତ ବଢ଼ୁଅଛି ॥
ଫଳରେ କି ହେଉଛି ଜାଣ । ଟଳୁଛି ଲୋକଙ୍କ ମରଣ ॥
ଉଣା ହେଉଛି ଆୟୁମାନ । ଯାଇବା ସଂଖ୍ୟା ହୁଏ ସ୍ୱାନ ॥
ବିଂଶ ସ୍ୱଳଣ ବର୍ଷ ଆଗେ । ଜନ୍ମ ମରଣ ବେଣି ଭାଗେ ॥
ପ୍ରାପ୍ତ ସମାନ ଥିଲ ଭାଇ । ଏବେ ସେ କଥା ଆଉ ନାହିଁ ॥
ଡାକ୍ତରୀ ଚିକିତ୍ସାରେ ଜାଣ । କମିଛି ମୃତ୍ୟୁ ପରିମାଣ ॥
ଜନ୍ମଟିର ନ ବଦଳି କିଛି । ଯେତିକ ସେତିକରେ ଅଛି ॥
ଭୂମି ତ ଆଉ ନ ବଢ଼ଇ । ଅଳପ ବହୁତ ନୁହଇ ॥
ବହୁତ ଲୋକ ଅଳ୍ପ ଭୂଇଁ । ଅଭାବ ତେଣୁ ଘୁଞ୍ଚୁନାହିଁ ॥
କଥାଏ କହୁଛି ଆହୁରି । ଭାବିବା ଉଚିତ ସବୁରି ।
ଗ୍ରାମେ, ସହରେ ଦେଖ ଯାଇ । ବହୁ ପ୍ରସବ-ବନ୍ଧ ହୋଇ ॥

ଦୁର୍ବଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ହରାଇ । ଯୁବତୀ ବୁଢ଼ୀ ପାଲଟଇ ॥
କେହୁ ପ୍ରସବବତୀ ମାତା । ସଂସାର ମଣେ ବିଷପିତା ॥
ଜୀବନ ତାର ନାରଖାର । ଦେଖୁନ୍ତି ଦେଶର ବେଭାର ॥
ତୁମ୍ଭେ ତ ଅଟ ହେ ସଂସାରୀ । ଦେଖିଲ ଏ କଥା ଉଗ୍ରର ॥
ଜନ୍ମର ନିରୋଧ ହୋଇଲେ । ସଂସାର ସଞ୍ଜିଯିବ ହେଲେ ॥
ପୁଣି କଥାଏ କହୁଛଇଁ । ବିଚାର କର ଦେଖଭାଇ ॥
କେହୁ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହୋଇ । ଉଚିତ ଯତନ ନ ପାଇ ॥
ଉତ୍ତମ ଲୋକ ନ ହୋଇବେ । ସଂସାରେ ଗଳଗ୍ରହ ହେବେ ॥
ଏଥିକୁ ଜନ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ । ହୋଇବ ହିତର କାରଣ ॥
ଏ ଯେନ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାରଣ । ଯୋଜନା କରିଛି ଗ୍ରହଣ ॥
ଲାଗିଛି ନାନା ଗବେଷଣା । ହେବ କିପରି ଜନ୍ମ ଊଣା ॥
ହୋଇବ ଜନ ଉପକାର । ଲାଗି ପଡ଼ିଛି ସରକାର ॥
ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଏସବୁ ବିଧାନ । କହିଲି ଭାଇ ମନେ ଘେନ ॥
ସବୁ କଥାକୁ ଏକା ସାହା । ହେବ କାଳିଆ ଚତୁର୍ବାହା ॥
କାମନା ହୋଇବ ସଫଳ । ଆନନ୍ଦେ ହରି ହରି ବୋଲ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଧାନ
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଧାନୋବାଚ

ପଧାନେ କହନ୍ତି ହେ ଭାଇ । ସକଳ ତତ୍ତ୍ୱ ଶୁଣିଲଇଁ ॥
ସବୁ ଅମ୍ଭର ହିତେ ଜାଣି । ଯୋଜନା କରୁଛି ଭିଆଣି ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ମଧ୍ୟେ ସତେ । ବୁହିଁବେ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥

ଯୋଜନା ସଫଳ ହୋଇବ । ଆମ୍ଭର ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ଯିବ ॥
ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାର ହେବାପାଇଁ । କି ଯତ୍ନ ଶୁଣିଲେଁ ତ ନାହିଁ ॥
ଶିକ୍ଷା ବିହନେ ଧନ ଥାଇ । କି ହେବ ଫଳ କହ ଭାଇ ?
ଶିକ୍ଷା ତ ଦେଶ ମେରୁଦଣ୍ଡ । ଅଶିକ୍ଷା ଦୋଷେ ସବୁ ପଣ୍ଡ ॥
ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ବିଧାନେ । କି ଅଛି ସରକାର ମନେ ॥
ସେ କଥା କହିବ ବୁଝାଇ । ନନା ହୋ, ଦୋଷ ଧର ନାହିଁ ॥

ମନ୍ତ୍ରୀବାଚ

ମନ୍ତ୍ରେ କହିଲେ ହସି କରି । ଅଶିକ୍ଷିତଟି ପଶୁ ସରି ॥
ଶିକ୍ଷିତ ନୋହିଲେ ବହୁତ । ସରିବ ଦେଶର ମହତ ॥
ଶିକ୍ଷା ଉନ୍ନତି ଲାଗି ଧନ । ପ୍ରଭୂତ ହୋଇଛି ବିଧାନ ॥
ପ୍ରଦେଶେ ସରକାର ଗଣ । ବ୍ୟୟ କରନ୍ତି ଯେଉଁ ଧନ ॥
ତହିଁ ବାହାରେ ଏଥିପାଇଁ । ଯୋଜନା ସାହାଯ୍ୟ ଦିଅଇ ॥
ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଶିକ୍ଷା ସଂସ୍ଥା । ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ତଥାପି ଶିକ୍ଷା ସଂବିଧାନ । ଲୋଡ଼ଇ ଗୁରୁତର ଧ୍ୟାନ ॥
ଏକା ଏ ଦେଶ ସରକାର । ତୁଲାଇବାକୁ ବ୍ୟୟଭାର ॥
ସମର୍ଥ ନ ହୋଇବେ ଭାଇ । ସବୁରି ସହଯୋଗ ଚାହିଁ ॥
ଅର୍ଥ ଅଥବା ଭୂମି ଦେଇ । କି ଅବା ଶିକ୍ଷାଳୟ ପାଇଁ ॥
ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ଦେଲେ କରି । ମଙ୍ଗଳ ହୋଇବ ସବୁରି ॥
ସର୍ବିସ୍ୱ ସହଯୋଗ କଲେ । ଶିକ୍ଷା ଉନ୍ନତ ହେବ ବଳେ ॥

ପଧାନୋବାଚ

ପ୍ରଧାନ ପୁଣି ପଚାରଇ । କି କି ବିଧାନ ଅଛି ହୋଇ ॥
ଶିକ୍ଷା ନୋହିଲେ ବାଳକାଳେ । ସିଦ୍ଧ ନ ହୁଏ କାଳେ କାଳେ ॥
ଏଣୁ ହେ ବାଲ୍ୟଶିକ୍ଷା ପାଇଁ । ଯୋଜନା କସ ବିସ୍ତରଇ ?
ଜାଣିଲେ ତୃପ୍ତ ହେବ ମନ । ଶିକ୍ଷାଦାନର କି ବିଧାନ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

କହନ୍ତି ମିଶ୍ରେ ଶୁଣ ତେବେ । ସେ କଥା କହୁଥାଇଁ ଏବେ ॥
ଛଅରୁ ବୟସ ଏଗାର । ପିଲଙ୍କ ପାଇଁ ସରକାର ॥
କରି ଅଛନ୍ତି ଏବେ ଥୟ । ବହୁ ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷାଳୟ ।
ଉଣିଶି ଶହ ଏକାବନ । ସାଲରେ ଥିଲଟି ବିଧାନ ॥
ଶହକେ ପ୍ରାୟ ଚୌରାଳିଶି । ଅଥବା ଆଉ ପାଞ୍ଚ ବେଶି ॥
ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ପଢ଼ୁଥିଲେ ତହିଁ । ଏ କଥା ଆଜ ଆଉ ନାହିଁ ॥
ଷାଠିଏ ଭାଗ ଶତକରା । ପଢ଼ିବେ ହୋଇଅଛି ଧାରା ॥
ଏଗାର ବରଷୁଁ ଯାହାର । ବୟସ ଅଟଇ ସତର ॥
ସେ ଭଳି ପଢ଼ୁଆଙ୍କ ପାଇଁ । ଖୋଲୁଛି ହାଇ: ସ୍କୁଲ ଭାଇ ॥
ଅଧିକ ଇସ୍କୁଲ ବସିବ । ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ହୋଇବ ॥
ଏଗାର ଭାଗ ଥିଲା ଯାହା । ପନ୍ଦର ଭାଗ ହେବ ତାହା ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଯୋଜନାର । ଶେଷକୁ ଏହି ଆଶା କର ॥
ସମାଜ ଗଠନ ବିଧାନ । ଶିକ୍ଷା ଲଭିବେ ବହୁଜନ ॥
ଚଉଦବରଷିଆ ଯେତେ । ପୁଣି ଗୃଜଣ ପରିଯନ୍ତେ ॥
ଏଭଳି ଶିକ୍ଷା ଲଭ ପାଇଁ । ତାଙ୍କରି ଯୋଗ୍ୟତା ଅଟଇ ॥
ତିରିଶ ଭାଗ ଶତକରା । ଶିକ୍ଷିତ ହେବେ ଏହାଦ୍ୱାରା ॥
ପୁଣିହିଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ । ଶିକ୍ଷା ବର୍ଦ୍ଧନେ ଅଛି ଲୟ ॥

ପଧାନୋବାଚ

ଶୁଣ ହେ ମିଶ୍ରେ ପଚାରୁଛୁ । ଲୋକରେ ଯାହା ମୁଁ ଶୁଣୁଛି ॥
ଯେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଚାର ହେଉଅଛି । ତହିଁରେ ବହୁ ଦୋଷ ଅଛି ॥
ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଏହା । ବିଧାନ କସ କହ ତାହା ॥
ପଧାନ ଏହା ପଚାରନ୍ତେ । ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ଶୁଣ ଏତେ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ଯାହା କହିଲ ହେ ପ୍ରଧାନ । ତହିଁକ ହେଉଛି ବିଧାନ ॥
କହି ପଢ଼ାକୁ ମୁଖ୍ୟକରି । ପିଲାଏ ହେଲେ ଶିକ୍ଷାସାରି ॥
ତାଙ୍କର ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ । କେବେହେଁ ନୋହିବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ଏଣୁ ପାଠ ଶେଷକରି । ଚଳିବେ କାହୁଁ ବୃତ୍ତି ଧରି ॥
ତହିଁକ ହୁଅନ୍ତି ଅମଙ୍ଗ । ଏହା ତ ଏବେ ଦେଶ ଢଙ୍ଗ ॥
ପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟ ତହିଁନାହିଁ । ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନ ପାଇଁ ॥
ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଭାଇ । ଦେଶ ଉନ୍ନତି ଆଶା କାହିଁ !
ଏଥିକୁ ଦେଶ ସରକାର । ମନରେ କରିଛନ୍ତି ସ୍ଥିର ॥
ଆଉ ଅପର ପ୍ରାଇମେରୀ । ଶିକ୍ଷା ନ ରହି ଆଗପରି ॥
ବେସିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ହେବ । ବିବିଧ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ ॥
ଯେ ଯାହା ବୃତ୍ତିକୁ ଅନାଇ । ଶିକ୍ଷା ଲଭିବେ ସର୍ବେ ତହିଁ ॥
ଆଜି ତ ପାଠ ପଢ଼ି ସାରି । ସକଳେ ଖୋଜିଲେ ଚାକିରୀ ॥
ଦେହ ଖଟିବା କାର୍ଯ୍ୟହେଲେ । ନାକଟି ସରିବେ ଟେକିଲେ ॥
ଶରୀର ଶ୍ରମ ତେଣୁ କରି । ବାଧ୍ୟତାମୂଳକରେ ଧରି ॥
ବେସିକ ଶିକ୍ଷାନୀତି ହେବ । ମନରୁ ଘୃଣା ଚଳି ଯିବ ॥
ବେସିକ ଶିକ୍ଷା ଅନୁସାରେ । କଳ୍ପଣା ହୁଏ ଏ ପ୍ରକାରେ ॥
ପଲ୍ଲୀର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ । ଗଢ଼ିବା ହୋଇଅଛି ଥୟ ॥
ଯୁବକମାନେ ଠାବେ ଠାବେ । ଶ୍ରମିକ ଶିବିର ସ୍ଥାପିବେ ॥
ଏଥି ସକାଶେ ଧନ ବ୍ୟୟ । ହେବାର ହୋଇଛି ନିଶ୍ଚୟ ॥
ଅଠର ବର୍ଷରୁ ବାଇଶ । ଅଟଇ ଯାହାଙ୍କ ବୟସ ॥
ପରିଶ୍ରମକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ଛ'ମାସ ଶିକ୍ଷା ସେ ଲଭିବେ ॥
ଏକ ବରଷ ପରିଯନ୍ତ । ଏହି ଶିକ୍ଷାର ଅଛି ଅନ୍ତ ॥
କ୍ରମେ ଏ ଶିକ୍ଷା ବୃଦ୍ଧିହେବ । ସକଳ ସ୍ଥାନେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବ ॥

ଯେ ପ୍ରାନ୍ତେ ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବ । ଗୁରୁତ୍ୱ ତହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବ ॥
ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ଦେଶେ ପୁଣି । ଶିକ୍ଷାର ତାରତମ୍ୟ ଜାଣି ॥
ଯୋଜନା କମିଶନ ଭଳି । ଆସନ୍ତୁ ଏହା ସ୍ଥିର କରି ॥
ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ ସେ ଦେବେ । ଅନେକେ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇବେ ॥
ପଲ୍ଲୀଗ୍ରାମରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ । ବିଶେଷେ ବିସ୍ତାର ପଡ଼ିଇ ॥
କୁମ୍ଭାର, ବଢାଇ, କମାର । ଏ ଆଦି ଯେତେ କାରିଗର ॥
ନିଜର ବୃତ୍ତି ବିଷୟରେ । ଶିକ୍ଷା ପାଇବେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ॥
ତାଲିମ କେନ୍ଦ୍ର ଠାବେ ଠାବେ ଏ ଭଳି ବୃତ୍ତି ଶିକ୍ଷା ଦେବେ ॥
ପୁଣି ମହିଳା ମାନଙ୍କର । ଶିକ୍ଷାର ହୋଇବ ପ୍ରସାର ॥
ପାଇବେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା । ଏକଜେ ବାଳକ ବାଳିକା ॥
ହାଇ:ସ୍କୁଲର ଶିକ୍ଷା ବେଳେ । ସେ ଭଳି ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ॥
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟାଳୟ ହେବ । ଝିଅଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ ॥
ଆବର ଝିଅମାନେ ଘରେ । ପଢ଼ି ପରୀକ୍ଷା ଦେବେ ଭଲେ ॥

ପ୍ରଧାନୋବାଚ

ପୁଣି ପ୍ରଧାନ ପଚାରଇ । ଶୁଣିଲୁଁ ଯାହା ଗଲ କହି ॥
ବେସିକ ଆଉ ସାଧାରଣ । ଶିକ୍ଷାର ଯୋଗ ସମାଧାନ ॥
କପରି ମିଶ୍ରେ ହେବ କହ ? ମନରେ ରହିଲା ସନ୍ଦେହ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ଏଥିପାଇଁ । ଯୋଜନା ଅଛି ସ୍ଥିର ହୋଇ ॥
ବେସିକ ଶିକ୍ଷାର ବିଧାନ । ହୋଇବ ଏବେ ପ୍ରଚଳନ ॥
ଏଣିକି ଆଉ ପ୍ରାଇମେରୀ । ଶିକ୍ଷା ଆଳୟ ପୂର୍ବ ପରି ॥
ଖୋଲା ନୋହିବା ହେଲା ସ୍ଥିର ଏହାଟି ଯୋଜନା ବିସ୍ତାର ॥
ଯେତେକ ପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲ । ବେସିକ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ମୂଳ ॥
ଯେ ଅଛି ଉଚ୍ଚବିଦ୍ୟାଳୟ । ଯୋଜନା କରିଅଛି ଥୟ ॥

ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଣାଯିବ । ବେସିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବ ॥
ପଲ୍ଲୀର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ । ଖୋଲିବ ଗୋଟିଏ ନିଶ୍ଚୟ ॥
ତହିଁରେ ଶିକ୍ଷିତ ଯେ ହେବେ । ଅଥବା ଉପାଧି ଲଭିବେ ॥
ଯେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ପ୍ରଭେଦ ତହିଁ ନୋହି କିଛି ॥
ଯୋଗ୍ୟତା ହୋଇବ ସମାନ । କେହି ନୋହିବେ ବଡ଼ସାନ ॥
ଯେ ସବୁ ଶିକ୍ଷକ ଅଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ବେତନ ସେ ଭୋଗନ୍ତି ॥
ଏଣୁ ବେତନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ପୁଣି ଅଛି ହୋଇ ॥
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତିକଙ୍କ ସମାନ । ଶିକ୍ଷକେ ଲଭିବେ ସମ୍ମାନ ॥
ଯୋଜନା ମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସନ୍ତାନ ଯେ ଅଛନ୍ତି ॥
ଶିକ୍ଷା ଲଭିବେ ବିନା ବ୍ୟୟେ । ଯୋଜନା ଆଉ ପୁଣି କହେ ॥
ଗ୍ରାମେ ଯେ ଶିକ୍ଷକେ ଅଛନ୍ତି । ଦେବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଭୂସମ୍ପତ୍ତି ॥
ଯହିଁରୁ କରି ଉତ୍ପାଦନ । ସୁଖରେ କାଟିବେ ସେ ଦିନ ॥
ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅବସର କାଳେ । ସମାଜ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାରେ ॥
ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବେ । ଅଧିକା ବେତନ ପାଇବେ ॥

ପ୍ରଧାନୋବାଚ

ପ୍ରଧାନ ପୁଣି ପଚାରୁଛି । ବୁଝିତ ନ ପାରିଲି କିଛି ॥
ସମାଜ ଶିକ୍ଷା ବୋଲି ଯାହା । କହିଲେ ମିଶ୍ର କସ ତାହା ?
କାହିଁକି ତହିଁ ପାଇଁ ଧ୍ୟାନ । ଦେଇ ଅଛନ୍ତି କମିଶନ ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହନ୍ତି ଶୁଣ ବାବୁ । ବୁଝାଇ କହୁଛି ମୁଁ ସବୁ ॥
ଅକ୍ଷର ମାନଙ୍କ ଚିହ୍ନିଲେ । କି ଫଳ ହୋଇବ ତହିଁରେ ?
ଦେଶର ଭଲ ମନ୍ଦ ଯାହା । ଜାଣି ତ ନ ପାରିବେ ତାହା ॥
ଦେଶ କାଳର ଗତି ସ୍ଥିତି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଅର୍ଥନୀତି ॥
ଥିରେ ହୋଇବ ସୁଜାଣ । ନାଗରିକର ଏ ଲକ୍ଷଣ ॥

ଯେ ସାବାଳକ ଶିକ୍ଷାବିଧି । ଦେଶରେ ଲଭିଛି ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
ତହିଁ ସହିତ ଏହି ଜ୍ଞାନ । ଶିକ୍ଷାର ହୋଇଛି ବିଧାନ ॥
ସେହିଟି ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷା । ନାଶିବ ଦେଶର ଅଶିକ୍ଷା ॥
ତେଣୁ ଏ ରୂପ ଶିକ୍ଷାଦାନ । ବଜେଟରେ ହୋଇଛି ପ୍ରଧାନ ॥
ଶିକ୍ଷା ଉନ୍ନତି ଲାଗି ବ୍ୟୟ । ହୋଇବ ବୋଲି ଯାହା ଥୟ ॥
ତା ଦଶ ଭାଗୁଁ ଏକଭାଗ । ଏ ପଥେ ହୋଇବ ନିୟୋଗ ॥
ସକଳେ ଶୁଣି ସୁଖି ହେଲେ । ଆନନ୍ଦେ ହରିବୋଲ ଦେଲେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ଶିକ୍ଷା ବିଧାନ
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପର ଦିବସ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତେ । ସଭାକୁ ଆସିଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ପୁରାଣ ପଣ୍ଡା ଆଗେ ଥିଲେ । ପୁରାଣ ପାଠ ଶେଷ କଲେ ॥
ଦାସେ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ପଚାରନ୍ତି । ଏ ଦେଶେ ଅନୁନ୍ନତ ଜାତି ॥
ଜାଣ ତ ଅନେକ ଅଛନ୍ତି । କିପରି ତାଙ୍କର ଉନ୍ନତି ॥
ଯୋଜନା ଅଛି ମନେ ଚିନ୍ତି । ଦିଅ ହେ ତହିଁର ବିବୃତି ॥

ମିଶ୍ରୋବାଚ

ମିଶ୍ରେ କହିଲେ ଦାସେ ଶୁଣ । ଏଥିକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଧାନ ॥
ଯୋଜନା କରିଛି ପ୍ରସ୍ତାବ । ଯହିଁରେ ଫଳ ଲାଭ ହେବ ॥
ଜାଣ ତ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର । ଅଟଇ ଉନ୍ନତିର ମୂଳ ॥
ଯେ ଛନ୍ତି ଅନୁନ୍ନତ ଭାଇ । ଆବର ଆଦିବାସୀ ଯହିଁ ॥
ଉନ୍ନତି ସାଧନ ତାଙ୍କର । ଏକାନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯୋଜନାର ॥
ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ହେବା ପାଇଁ । ବିହିତ ବୃତ୍ତି ଖଞ୍ଜାଯାଇ ॥
ପୁସ୍ତକମାନ ବିନା ମୂଲ୍ୟେ । ମିଳିବ ଆବଶ୍ୟକ ବେଳେ ॥

ବିନା ବ୍ୟୟରେ ଗୃହାବାସ । ମିଳିବ ଅଛନ୍ତି ପ୍ରୟାସ ॥
ଆପଣା ଇଚ୍ଛା ପରିମାଣେ । ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇବେ ସେମାନେ ॥
ଧନ ଅଭାବେ ଯେହ୍ନେ କେହି । ଶିକ୍ଷା ବଞ୍ଚିତ ହେବେ ନାହିଁ ॥
ଆଚରିବାକୁ କେଉଁ ବୃତ୍ତି । କେ ଯେବେ ଲୋଡ଼ିବ ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ଋଣ ବା ସାହାଯ୍ୟ ଆକାରେ । ମିଳିବ ତାହା ସହଜରେ ॥
ଋକଶ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ଉନ୍ନତ ଜାତିଙ୍କର ଭୁଲେ ॥
ଭ୍ରାତୃଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱତା ଅସୁବିଧା । ଘଟାଇ ନ ପାରିବ ବାଧା ॥
ତହିଁକି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବେ ସଂସ୍ଥା ଅଛି ॥
ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ପୁଣି । ଯୋଜନା ଅଛି ମନେ ଗୁଣି ॥
ଡାକ୍ତରି ଚିକିତ୍ସା ବିଧାନ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇବଟି ଜାଣ ॥
ନିର୍ମାଣ ହେବ ପଥଘାଟ । ଘୁଞ୍ଚିବ ପଥିକ ସଙ୍କଟ ॥
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଯୋଜନାର । ଅଟଇ ଏମନ୍ତ ବିସ୍ତର ॥
ଯୋଜନା ଭାଗବତ ଶେଷ । ସୁଜନ ନ ଧେନିବ ଦୋଷ ॥
ଜନମ ହୋଇଲେ ମରଣ । ଏ ତହୁଁ ସତ୍ୟ ନାହିଁ ଜାଣ ॥
ଯିବା ସକଳେ କାଳବଳେ । କୀର୍ତ୍ତି ରହିବ ମହୀତଳେ ॥
ଜନନୀ ଜନ୍ମଭୂମି ପାଇଁ । ସକଳେ ଆଗୁସାର ହୋଇ ॥
କର୍ମ ସାଧନେ ଦେବା ଚିତ୍ତ । ସାହା ହୋଇବେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
କର୍ମଟି ଜୀବନର ଧନ୍ଦା । ନିଷ୍କର୍ମା କରେ ଭାଗ୍ୟ ନିନ୍ଦା ॥
ସହଯୋଗର ଚିନ୍ତା ଧରି । ଅଳସ ନୋହି କର୍ମ କରି ॥
ସତ୍ୟ ଅହିଂସା ଆଶ୍ରେ କରି । ଆନନ୍ଦେ ବୋଲ ହରି ହରି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଯୋଜନା ଭାଗବତେ ବିବିଧ ଶିକ୍ଷା ବିଧାନ
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ସ ମା ପ୍ତ

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ଅନସୂୟାପ୍ରସାଦ ପାଠକ
ରାଷ୍ଟ୍ରଭାଷା ସମବାୟ ପ୍ରେସ
କଟକ